

MILAN JEŽ

IDRIJCA
REKA
MOJE
MLADOSTI

eDition 10

MARIBORSKA LITERARNA DRUŽBA

Milan Jež
IDRIJCA, REKA MOJE MLADOSTI

Milan Jež

IDRIJCA,
REKA MOJE
MLADOSTI

Maribor 2013

© Milan Jež, Mariborska literarna družba, 2013

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

821.163.6-1

JEŽ, Milan

Idrijca, reka moje mladosti [Elektronski vir] /
Milan Jež ; [spremljene besede Ivan Sivec, Anton
Gričnik, Milan Jež]. - Maribor : Mariborska
literarna družba, 2013. - (Zbirka eDition ; 10)

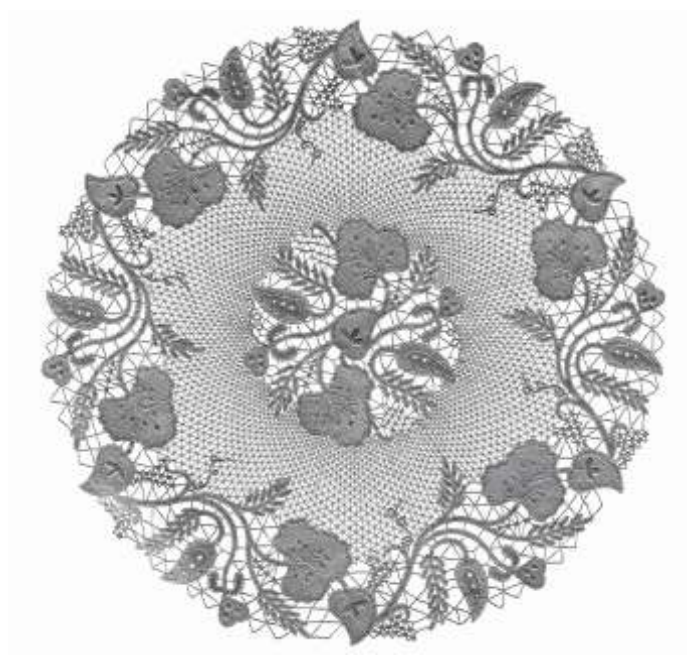
Način dostopa (URL):

<http://www.kud-mld.si/zbirka-edition.html>

ISBN 978-961-6850-19-3

COBISS.SI-ID 75204353

I D R I J C A , R E K A M O J E M L A D O S T I

*Nad reko mladosti
spomini sladkosti
mi pesmi igrajo,
kot le oni znajo;
vsa okna odpri,
po senu diši.*

MILAN JEŽ, PESNIK IDRIJCE IN NJENIH LEPOT

Cenjena bralka in bralec, spoštovana poslušalka in poslušalec, pred vami je pesniški venec Milana Ježa, enega najbolj izvirnih, domoljubnih in prijaznih ustvarjalcev današnjega časa.

Z Milanom Ježem se pozna že četrto stoletje. Njegovo pesniško pot sem spremljal vse od prvih plahih korakov naprej in zato mi je v še večje zadovoljstvo, da lahko skupaj narediva tudi prvo piko za tako rekoč njegovim življenjskim delom. Ko je stopal na pesniško pot, me je večkrat poklical in mi prebral pesem kar po telefonu, ob tem pa se je rad ustavljal ob vsakem verzu ali celo ob vsaki besedi, z veseljem pa je prisluhnil tudi vsaki pripombi, ki jo je vedno tudi upošteval, še posebej, ko mu je tako narekovalo njegovo pesniško srce. Zadnja leta je najin stik potekal predvsem po elektronski pošti, še vedno pa se je rad v trenutkih negotovosti na dolgo in široko razpisal o svojem trenutnem delu.

Pa čeprav je šlo včasih samo za nekaj verzov. Že od prvega stika naprej sem začutil, da se v njegovem ustvarjanju skriva plaha, blaga in izredno iskrena duša, ki je naravnana v polpreteklost in deloma tudi v sedanjost današnjega trenutka, hkrati pa tudi, da kljub relativni mladosti neizmerno ljubi svojo domačijo, svoj rojstni kraj, vse svoje ljudi, vso Slovenijo. Pred oči mi je stopil kot ustvarjalec, ki je znal najti svojski prostor med svojima dvema bližnjima rojakoma Gregorčičem in Kosmačem, na srečo pa na povsem izviren, drugačen, po Ježevo poglobljen način.

Imel sem torej prednost, da sem lahko ves čas od blizu spremljal njegovo pesniško rast, ob tem pa sem spoznal tudi več njegovih rojakov, z gospodom Vladimirjem Janom na čelu, ljudi, ki jim ni vseeno, kakšno preobrazbo je doživljala Dolenja Trebuša in vsa dolina Idrije sploh v zadnjih desetletjih. Pri Ježu še posebno cenim to, da je vse, kar je ustvaril, res vzel iz globine svoje iskrene duše, da se pri tem ni samovšečno zaprl vase, temveč mu je bil dragocen vsak najmanjši nasvet, predvsem pa to, da je potegnil toliko lepote iz svojega najožjega prostora in jih 9

znal tako spretno projicirati tudi v širši slovenski prostor. Ob tem je treba takoj povedati, da je koval pesmi izredno počasi, umirjeno, v svojem tihem pesniškem zavetju, pesmi pa je dajal na svetlo šele potem, ko so povsem dozorele v vsej svoji navidezni preprostosti in življenjski splošni zgovornosti. Vsak avtor, ki je kdajkoli napisal kak verz, ve, da je najtežje napisati nekaj novega, hkrati pa razumljivega, kontaktnega, tako rekoč ljudskega. Ježu je to v večini pesmi uspelo zelo dobro.

Prav zaradi izjemne izvirnosti in dodelanosti večina Ježevih pesmi ne ostaja samo na ravni besedil za narodno-zabavno glasbo, temveč se vsi njegovi verzi berejo tudi kot poezija sama. Glasba pa jim daje seveda samo še dodatna krila oziroma možnost sprejetja pri najširšem krogu poslušalcev.

Pri Milanu Ježu že vsak bežen bralec ali poslušalec lahko ugotovi, da se je v vseh svojih pesmih izredno tenkočutno dotaknil svoje lepe, tako rekoč še prvobitne doline, da je v njej poiskal na ducate biserov, ki jih navadno v vsakodnevnem hitenju niti ne vidimo, hkrati pa tudi, da v teh pesmih ne gre za solzavo tarnanje, za hipni učinek, temveč lahko v vsakem Ježevem verzu odkrivamo pozitiven odnos do nekdanjih in tudi sedanjih vrednot, povrhu pa je to napisano tudi tako ljudsko, da se nam že prvi trenutek zazdi, kot da gre za ljudsko pesem, ki je v vseh pogledih najvišja lepota pesnjenja, preverjena v stoletjih našega bivanja.

V Ježevi pesniški zbirki ne gre samo za njegovo življenjsko pesniško delo, temveč tudi za njegov spontan opomin današnjemu svetu. Pesnik nas v pričujoči zbirki na sebi značilen, izredno blag, a dovolj zgovoren način opozarja na lepote oziroma vrednote, ki izginjajo pred našimi očmi, hkrati pa nas s pesmijo skuša opomniti, da ima vse tisto, kar izginja, svoje dolgoletne korenine v našem bivanju, v naših rodovih, med našimi ljudmi, kot najbolj svetla narodna srž.

Ko mi je Jež prinesel gradivo za pesniško zbirko v urejanje, me je zelo razveselilo, da je k svojim, tako rekoč popolnim verzom če izvzamemo priložnostne verze, ki so zapisani na koncu pridružil tudi nekaj dokumentarnih fotografij, poleg tega pa je vstop k pesmim nadgradil še z dodatnimi uvodi, ki bralca prijazno popeljejo

od strani do strani. Vsekakor gre v vseh pogledih za prijazno pesniško zbirko, na katero je lahko ponosen tako avtor sam, saj je vsaka črka plod globljega premisleka, hkrati pa je to lep knjižni spomenik za vse večne čase tudi Dolenji Trebuši in dolini Idrijce in njenim ljudem sploh. Milan Jež je vsekakor avtor, ki ga ne bo preplavila nobena druga poplava vsakovrstnih verzifikacij, saj je vse, kar je ustvaril, resnično naredil iskreno in za vse svoje ljudi.

Naslovna pesem Idrijca, reka moje mladosti, ki je dala avtorju tudi naslov zbirke, pove že na začetku prav tisto, kar pozneje vsi njegovi pesniški izviri pripovedujejo vsak posebej še bolj nazorno in vsi skupaj, zliti v enotno reko. Nosilna v pesnikovem življe nju je reka Idrijca, ki se kljub relativni majhnosti predstavi pred našimi očmi z vso svojo lepoto, globino in dolžino teka, predvsem pa z obema bregovoma življenja, in je za marsikoga nepričakovano nenavadno živahna, igriva in pisana. Idrijca v Ježevem pesniškem pogledu postane simbol vsega tistega, kar njemu in njegovim bližnjim rojakom veliko pomeni, pa tudi prispodoba za deročo reko življenja, ki Ježa kot pesnika ponese v veliki svet. Druga velika beseda v naslovu pa je mladost, zlati čas našega začetka življenja, čas otroštva in prvega dozorevanja, ko si nabiramo pomembne življenjske izkušnje in ko odkrivamo tiste prvinske vrednote, ki nas potem spremljajo skozi vsakdanje bivanje vse do poslednje poti. Ko prebiramo ali poslušamo Ježeve pesmi, se nam zdi, da je zajel v vsako pesem posebej tako bogato prgišče mladostnih lepot samo zato, da se ne bi nikoli razpršile in da nam bodo svetile do konca življenja. Ježeva pesniška mladost se nam pred očmi zasveti kot nekaj izjemno bleščečega, pomirjujočega, tako rekoč večnega, in to tudi vsem tistim, ki ne doživljamo doline Idrijce tako od blizu kot on in njegovi ljudje.

Pesnik Milan Jež v zadnjem času prejema za svoje delo vedno več pohval in tudi nagrad. Ob tem pa še vedno ostaja tak, kot je bil na začetku svoje pesniške poti: preprost, mehak, odprt, vedno dovzeten za vsak pogovor. Ob tem pa lahko ugotovimo, da postajajo še najbolj zgovorni prav njegovi verzi sami, ki so čudovit most med Milanovo dušo in tistimi ljudmi, ki cenijo podobne vrednote kot on sam. V Ježevem primeru se avtor odmakne iz ospredja, pred nas pa odločno stopi vsak njegov verz,

vsaka njegova kitica, vsaka njegova pesniška zaključena podoba kot celota.

Ježeve pesmi imajo svojo posebno vrednost tudi zato, ker polpreteklost v današnjem času tako hitro izginja, da je ne more ujeti nihče več, pesem pa je vendarle takšen večni dokument časa in prostora, da ji noben sodoben nesmisel ne more do živega. Zato bodo Trebušani in vsi drugi Slovenci lahko Ježeve pesmi prebirali še desetletja in desetletja, pa bodo vedno v njih našli delček tudi svoje preteklosti oziroma korenine svojih mater in očetov, babic in dedov.

Pesniški svet Milana Ježa je razpet od rojstne Trebuše do Javornikov in Postojne, od idrijske čipke do zelene solze, od rezijanskega brusača do Divjih bab, od koscev do muzikantov, od delovnika do praznikov, od mešetarja do rajtarja, od panjskih končnic do ljudskih pravljic in pripovedk, od starega hlapona do kamnitega velikana in tako naprej. V vseh pesmih ima Jež izreden smisel za nazornost pripovedovanja, za preprost, a mnogopoveden ljudski izraz, za prikaz tistega življenja ob Idrijci in tudi mnogo širše, ki nas navdaja s posebnim zadovoljstvom, da živimo na tem prelepem koščku sveta, kjer je vsega toliko v izobilju, da gremo vse prevečkrat mimo tega preveč zaprtih oči. Jež na srečo ne gre, pač pa nam skuša z vsako pesmijo posebej odpirati oči, da te lepote vsaj za trenutek tudi uzremo.

Vsekakor je pred vami, cenjena bralka in bralec, spoštovana poslušalka in poslušalec, venec takšnih cvetlic, ki je vreden podrobnega prebiranja in globljega občudovanja. Milan Jež je avtor, ki pušča za seboj prijazno sled, ki jo bodo vsekakor prav s pomočjo te pesniške zbirke in številnih radiofonskih posnetkov lahko občudovali tako starejši kot tudi mlajši rodovi še dolgo časa.

mag. Ivan Sivec

MILANOVI »PRVOROJENKI« V POZDRAV

Da, »prvorojenki«, »prvenki«, mislim seveda pesniški zbirki. Kajti tudi knjige, kot so rekli že stari Rimljani, imajo svoje rojstvo, svoje življenje in sploh svoje usode »habent sua fata libelli«. Porajajo se, nastajajo, živijo in žal tudi umirajo, toda o tem ne bi zdaj ... Samo to bi pribil, kar je tudi misel starih: Gorje času, ki zaničuje, uničuje ali celo sežiga knjige, kajti kmalu bo zaničeval, uničeval in sežigal tudi ljudi! K sreči se danes to ne dogaja; malo jih izpodrivata le elektronika in internet, ampak to menda ne bo tako hudo, kot se zdi ...

Ta, tu obravnavana knjiga, je res prvorojenka, prvenka. Dolgo je čakala na »porod«, na svoj prihod. Morda predolgo, kajti leta tudi pesnikom naglo tečejo. Njen avtor, oče in mati obenem, je Milan Jež, med drugim znani radijski voditelj in pisec besedil za narodno-zabavno glasbo, doma iz Dolenje Trebuše (zadaj se lepo predstavi). Nima jih prav veliko, kot sam rad reče, ampak tiste, ki so, so dobre in kvalitetne. Če jih razni ansambli rabijo in ljudje radi poslušajo, zakaj jih pa ne bi pisal. Tako je zašel tudi v te vode.

Milan pesmi ne »štanca«, ni pesnik za potrebo, zaradi denarja in zaslužka, morda slave in časti, priznanj in nagrad, ampak po notranji potrebi, »po milosti božji«, bi lahko rekli. On je pesnik po duši. Pesmi bi pisal, tudi če bi ne bilo nobene glasbe, tudi če jih nihče ne bi prebiral. Pa jih marsikdo prebira, in še zelo rad. Tudi sam jih in to mu daje oporo v življenju.

Prav zato se je končno opogumil, našel čas za izbor in oblikovanje in obenem nabral tudi dovolj finančnih sredstev, da svoje pesmi izda tudi v knjižni obliki. Če pomenijo njemu skorajda življenje, če so ga držale pokonci v preteklih letih in mu dajale moč, bi lahko svoje poslanstvo opravile še pri kom drugem. Zato naj gredo med ljudi. To, se mi zdi, je sila lep motiv za publiciranje česarkoli, tudi pesmi. Seveda jih bodo veseli zlasti njegovi domači, primorski rojaki.

Da se je pri tem obrnil na mag. Ivana Sivca, ki je med drugim strokovnjak za narodno-zabavno glasbo, saj je

objavil o tem kar dve zajetni knjigi, se mi zdi zadetek v črno. Dobro pa se mi zdi tudi to, da se je obrnil še name, da tudi Društvo pesnikov slovenske glasbe, katerega član je, kaj prispeva, vsaj njegov trenutni predsednik. Sicer je pa to bil tudi Sivec, in sicer celo prvi, ustanovni!

Ko sem se »zalistal« v računalniške strani, sem takoj uvidel, da njihov avtor prihaja iz nadarjenih in toplejših primorskih krajev, kjer je doma precej slovenskih literatov: Gregorčič, Bevk, Gradnik, Kosmač, Pregelj, Zorzut, Rebula, Pahor, če naštejemo le najbolj znane in s širšega območja. Seveda ne manjka tam tudi pršuta in žlahtne kapljice, čeprav Milan prisega tudi na vodo.

Reka Idrijca je Milanu očitno simbol njegove mladosti, v katero se rad vrača. Tam so spomini na otroštvo in mlada leta, na kmečka opravila, na praznovanja, na šege in navade, na ljudske godce in petje, in sploh na »stare čase«. V pesmih je veliko narodopisja. Predvsem pa veliko ljubezni do domačega kraja. »Raj je tam, kjer so planine,« pravi v eni izmed pesmi gotovo misli predvsem na domače planine.

Naj se še za trenutek vrnem k priljubljeni reki in vodi! Že stari Grki so rekli, da ne moreš stopiti dvakrat v isto reko, kajti voda odteka, vse hitro mineva. V mladosti, ko smo poskočni, se človeku zdi njen tok prepočasen, na starost pa prehiter, in reka nam z življenjem uhaja. Vendar reka hiti proti Morju, kakor tudi mi hitimo v objem Večnosti prazen oziroma poln radosti in smisla, pač glede na naš svetovni nazor. In reka oziroma voda je sestavljena iz kapljic, kakor je tudi naše življenje sestavljeno iz doživetij in ta knjiga iz pesmic! Če se nisem zmotil, jih je lepo število petindevetdeset!

V pesmih, kljub jedrnatosti preprostosti, občudujem duhovitost izraza, urejeno poetiko z izbranimi rimami, s stihi in kiticami, s tekočim ritmom, z bogato metaforiko in s pesniškim stilom, lahko bi rekel, s tenkočutnim, topnim, (po senu, pa tudi vinu in morju) dišečim primorskim koloritom; ne nazadnje so tu lepe, bogate in izvirne pesniške misli.

Pesmi so večinoma spesnjene tako, da jih je mogoče peti, so torej zelo spevne. In resnično so mnoge med njimi res uglasbene in jih izvajajo različni narodno-zabavni in drugi ansambli. Dodanih je nekaj pesniških voščil, vsaj

ena pesem pa je tudi v narečju.

Novi pesniški zbirki, Milanovi prvorojenki in prvenki, želim tako v svojem imenu kakor tudi v imenu vseh članov društva lahek »porod«, lep sprejem med svojimi, vsem bralcem pa veliko užitka in porojene moči za delo in življenje.

*Anton Gričnik, predsednik DPSG
Ljubljana, ob kresu 2011*

V branje vam ponujam pesmi in vabim vas v svoje sanje, dragi prijatelji in znanci.

Pred nami je sad mojega življenjskega ljubiteljskega dela, čeprav upam, da bodo najlepše pesmi šele prišle.

Zahvaljujem se vsem, ki ste pomagali, da je zbirka ugledala beli dan.

Zahvala predsedniku Društva pesnikov slovenske glasbe Antonu Gričniku za spremno besedo, za prijateljstvo in zaupanje.

Hvala mojemu učitelju, vzorniku, prvemu predsedniku Društva pesnikov slovenske glasbe in velikemu prijatelju, magistru Ivanu Sivcu za spremno besedo, za uredniško vlogo in vsestransko pomoč in nasvete pri izdaji knjige.

Hvala prijatelju, glasbenemu in življenjskemu učitelju, Vladimirju Janu za vse spodbude in zaupanje in bratrancu profesorju Radovanu Lipuščku za nasvete pri nastajanju knjige, za navodila in fotografije.

Zahvala vsem glasbenikom in skladateljem, ki so mojim pesmim vdahnili dušo z lepo glasbo.

Avtor

Kje so tiste stezice?

Videl sem nekaj sveta. Kadar mi čas dopušča, rad grem naokoli. In se veselim srečanj z drugimi kraji in ljudmi, ki tam živijo. Bogatijo me nova znanstva in osrečujejo me podobe lepih krajev.

Rad se vračam domov v svojo dolino, v dolino reke Idrijce. Čeprav sem se tu rodil in preživel ob reki svoja otroška leta vsakič, ko spet pridem, odkrijem nekaj novega, nekaj lepega, nekaj skorajda presenetljivega.

Najlepše je doma!

IDRIJCA, REKA MOJE MLADOSTI

Zvečer, ko sonce se odpravi v zlat pristan
in glas zvona drhteče plane čez polja,
ob reki spet stojim, čeprav sem daleč stran,
spomin se vrača mi, spet sem doma.

Nemir mladosti v meni si želel je v svet,
odšel od reke sem, od svojih mladih let,
tujini sem poklonil vse, kar sem imel,
na reko le spomin ni ovenel.

Idrijca, reka moje mladosti,
v srcu te nosim, drag si zaklad;
Idrijca, reka moje radosti,
lep si spomin na moj dom in pomlad.

Nemir mladosti v meni si želel je v svet,
odšel od reke sem, od svojih mladih let,
tujini sem poklonil vse, kar sem imel,
na reko le spomin ni ovenel.

Idrijca, reka moje mladosti ...

DOMOTOŽJE

Stari most čez reko je spomin na dom,
na deklico in farni zvon;
tiho reka teče mimo starih hiš,
v njej so slike sreče, ki jo ti loviš.

Tam, kjer leseni most od časa je ožgan,
stari šumi gozd, poje zdaj nam:
vidim tvoj stari most in pesem reke znam,
tvoja je radost tu bila doma.

Mladih let je cesta šla čez stari most,
tam je doma še zdaj mladost;
v tujih krajih iščem srečo, jo želim,
med razkošnim bliščem skriva se spomin.

Fotografija: Milan Jež

Za našo dolino so značilni mostovi čez reko Idrijco. Ponekod so se domačini, še v devetdesetih letih dvajsetega stoletja, vozili do svojih domačij z žičnicami ali so hodili po dratu, kot so rekli. Kjer pa je bila na nasprotnem bregu premožnejša domačija, ali pa sta bili tam dve hiši ali pa jih je bilo več, je čez reko na jeklenicah visel lesen most. Čeprav je bil majav in so bile deske ožgane od časa, je trdno povezoval levi in desni breg. Tudi danes se še ogledujejo v reki, med slikami sreče, ti uporabni in elegantni spomeniki.

GORSKA VAS

Stara slika orumenela
me spominja na rodno vas
in kot iskra izpod pepela
me povrne v mladosti čas.

V ranem jutru je zažvela
vas v planini pod skalami;
pastirica veselo pela
pesem skupaj je s pticami.

Leta naši planinski vasi
premenila so lep obraz,
v zapuščenih zidovih časi
zaplesali so ples brez nas.

Misli mi zbežijo spet v tisti čas,
v jutru pastirice je glas;
živa je vasica tam pod goro,
vedno naj ostane tako!

MOJA TREBUŠA

Od vseh tam pod Govci pozabljena vas
v lepoti nekdanji še čaka na nas,
same in žalostne so domačije,
na stara ognjišča jutra žar sije.

Kje tisti so dnevi, kje tisti je čas,
ko vsem pomagala ta skrita je vas?
Po cesti je prašni odšel partizan,
prav taka ta pot je današnji še dan.

Malo je tam domačinov ostalo,
mesto jih vase je vse posesalo,
potico je sladko obljubljal Tolmin,
pri kruhu le črnem ostal je trpin.

Danes tako sem se trdno odločil,
da moj dan bo tisti kmalu napočil,
po dolgem se času bom vrnil domov,
na zemljo domačo, pod slamnati krov.

Trebuša, Trebuša, srce te posluša,
lepoto tvojo bi rad željno pil vse dni,
Trebuša, Trebuša, tu moja bo duša,
kjer strme so rebri in zvon domač zvoni.

Trebuša, Trebuša, kdor kraj ta okuša,
prav rad se vrnil bo pod modro to nebo,
Trebuša, Trebuša, tu moja bo duša,
kjer bistre vode so in ptice pojo.

JAZ SEM TREBUŠAN

Tam pod Kukom in Skopico
moja je domača vas,
rod moj tu pošten živi,
se slovenski sliši glas.

Je najlepši kraj pod soncem,
za zlato ga ne prodam;
moji tu žive spomini,
jih nobenemu ne dam.

Jaz sem Trebušan,
vsem ljudem poznan,
rad potegnem meh,
kjer sem jaz, je smeh.

Zmeraj smo bili
tu veseli vsi,
žalost mimo nas
šla je v drugo vas.

Rad imam te naše kraje,
hriboviti, skalni svet,
vračam se domov najraje,
ko pomlad odkrije cvet.

Naši hribi zacvetijo,
po življenju zadiši,
vrnejo se z juga ptice,
češnja v cvetju se zbudi.

Jaz sem Trebušan ...

Foto: Ciril Lipušček

Tak je bil pogled na glavni most čez Idrijco, gostilno Pod koritom kjer je bila tudi avtobusna postaja in na so-sednji hiši pri Grudnu in pri Balantaču sredi šestdesetih let v dvajsetem stoletju.

KANOMLJA

Kanomlja tiho v noč šumi
in se spominja tistih dni,
ko pajsar se je v korak
z valovi meril dan prav vsak.

V dolino žuborela je
in soncu pelo je srce.
Oblakov vrh pozdrav poslal,
za nas je reki želje dal.

Polet' je mirna tekla v dol
do skalnih klavž in naokol',
ko dež je zvečal reki moč,
je pajsarjem bila v pomoč.

So čakali jih klavžarji,
ko hlodi z vodo so prišli,
in napotili v klet srebra
drevesa so kanomeljska.

Kanomeljska dolina ti,
drevo stoletno te krasi,
in zmeraj, ko bom mimo šel,
ti pesem to bom jaz zapel:

»Kanomeljska dolina ti,
zeleni raj si naših dni,
sto let je v Šturmovcih že dom,
vesel ga spet pozdravil bom.«

LEDENA JAMA

Tja, med drevesa trnovske planote,
je skrila narava ta čudežni svet,
sredi gozdov in brezpotne samote
kraška je jama, v njej zmeraj je led.

V starih so časih že jamo spoznali,
ko kmetje hodili so tja se hladit,
led med poletjem so v mesto prodali,
vroč je bil znoj za gospodo prelit.

Pokali z biči so furmani mladi,
ko so proti Trstu prevažali led,
pesem zapeli Trnovci so radi,
liter na mizo poklicali spet.

Ledena jama, Paradana,
ko sonce greje in je mraz,
v led je hladen zakopana,
ko zunaj je poletja čas.

Ledena jama, Paradana,
po njej je znana naša vas,
v starih časih spoštovana,
naj ji zapoje pesmi glas!

NA JAVORNIK

Prelep je dan pomladni,
na izlet v gore gremo;
le kam bi se podali,
da nam bilo bi res lepo?

Vipavska je dolina
pod nami še v megli,
se Javornik nasmiha,
po srečo k njemu bomo šli.

Moj Javornik je gora,
ki najraje jo imam
in vračam tja se znova,
v miru preživim tam dan.

Naj vse skrbi, težave,
veter gorski nese stran,
prekrasne te višave
dobre volje dajo nam.

Spomin na mlada leta
zmeraj moj je Javornik,
je gora zame sveta,
v življenju mojem je vodnik.

Če bil sem slabe volje,
sem odšel na Javornik,
skrbi vse zmeraj moje
in težave vzel je vrisk.

NA POSTOJNSKEM

Med Pivko in Postojno ujet
je zanimiv, prelep ta svet,
v skrivnost vsa Vremščica ovita
in lepa jama tam je skrita.

Pred sto in več ducati let
tu grad hotel bi vsak imet,
prelepa Reke je dolina
Predjamskega ta domovina.

Martina našega je pot
s soljo vodila tudi tod,
je stisnil šilce rad z Brkinov
Martin slovenski teh spominov.

Med vse te čudeže narave
je Bog poslal ljudi ta prave,
tam doma so muzikanti
in svetijo se v soncu škanti.

Če res želite biti mladi,
imejte moje pesmi radi,
se v ritmu polke zavrtite
in mladih dni si zaželite.

IDRIJSKE ČIPKE

V mračni je izbi luč zagorela,
pred bulami čipk so dekleta sedela;
so kleklji zapeli, se pesem je vnela,
vesela prišla je iz srca.

Idrijske hribe noč je objela,
ko zbrana dekleta so klekljat začela,
papirce na bule so z buckami spela,
prava je ta, ki klekljati zna.

Kot med oblaki modra jasnina
na buli nastajala je umetnina,
klekljarska pesem in špice belina –
rad ju ima, kdor nase kaj da.

Mična in dična je gospodična,
kadar krasi jo idrijska čipka,
in dvorci ponosni bolj so gosposki,
če idrijska čipka njihov je znak.

Idrijo luna je obsijala,
ji čipko dekleta rudarska so dala;
so hribi žareli in pesem je vrela
mestu srebra, ki vsak ga pozna.

Dična in mična je gospodična,
kadar krasi jo idrijska čipka,
in dvorci ponosni bolj so gosposki,
če idrijska čipka njihov je znak.

Daljna tujina in domovina
Idrijo našo po čipki pozna,
zlata resnica je naše radosti:
»Idrijske čipke so res naš zaklad!«

Fotografija: Franc Peternelj,

Ob medli svetlobi petrolejk klekljarici, sklonjeni nad pujnkle, ustvarjata umetnine. Mama plete, oče ima vse pod nadzorom, bratec nagaja, vasovalec pa si tudi misli svoje. Posneto okoli leta 1905 na Cerkljanskem. Fotografijo hrani fototeka Cerkljanskega muzeja.

POD JALOVCEM

Jalovec se koplje v soncu,
v dolino zre kot gospodar,
gleda tja, kjer moj je Bovec,
kjer Soča vre iz skal na plan.

Pase se tam v Zapotoku
drobnice čreda naokrog,
vzpenja se v višave k soncu,
kjer dom imel je Zlatorog.

Raj je, kjer so planine,
kjer Soča teče še deviška,
raj je, kjer sonce zjutraj
v dolino sije prek gora.

Kje so zdaj že tisti časi,
ko rad je Kugy obiskal
te gore, te skale sive,
kjer orli so bili doma?

Raj je, kjer so planine ...

ZELENA SOLZA

ali: Zakaj je Soča zelena?

Dolina Soče se iskri
v lepoti iz nekdanjih dni,
ljudem spomine prebudi,
davnina zaživi.

Je v starih časih po poteh
sprehajal zmaj se sam v nočeh,
zamrl na ustnicah je smeh
v pomladnih lepih dneh.

Triglavi zmaj si je želel,
dekle da svoje bi imel,
devico mlado je otel
in v svoj jo dom je vzel.

Pogumen fant, njen ženin mlad,
odšel je k zmaju po zaklad,
zelene solze od takrat
pretaka zmaj večkrat.

Zelena solza zmajevega
se bistri Soči lesketa
in tisoč let je že tega,
kar je zelena hči gora.

REZIJANSKI BRUSAČ

Iz grape za Kaninom se dvignejo megle
in v zlatem soncu zjutraj zapojejo gore;
dotaknejo Slovenije
lepote se iz Rezijske.

Za kruhom je Rezijske vodila pot po svet,
rezila topa brusit, dekletom pesmi pet;
dolina moja, Rezijska,
najlepše le je tu doma.

Po svetu znak Rezijske je bil veselja smeh,
cekin je bil za delo, dekleta lep pogled -
odšel je z njim na noč spomin
v dolino skrito pod Kanin.

Če Rezijska bila bi ladja in jambor bil Kanin,
popeljal bi, dolina, te v širni svet pod njim.
Povsod bil jaz bi glavni, pod goro vesel;
nože bi vam brusil in pesem to zapel.

ŠTEVERJANSKA

Zbrani tu smo mi,
z glasbo v srcih smo prišli
v Števerjan, da bi naš praznik proslavili;
s sončnih smo bregov in rumenih žitnih polj,
iz zelene očarljive smo doline.

Tekla zibka nam v slovenskih je vaseh
in domača lepa pesem naš je znak;
kjer Slovenec je, pesem zadoni,
vrisk je in veselje, vse živi.

Nesi, nesi v daljavo
pesem naša lep pozdrav,
bori, zdaj zapojte z nami še vi,
danes veseli se Števerjan.

Lepi so zares
tvoji griči, Števerjan;
sladko vino je, ki trte ga rodijo,
zlatih breskev da vsako leto sadovnjak,
rdeče češnje so vabljive števerjanske.

Koder pojemo, v naših srcih z nami je
z zlatim soncem obsijan naš Števerjan;
lep je širni svet, v naših pa očeh
Števerjan najlepši bo ostal.

Nesi, nesi v daljavo
pesem naša lep pozdrav,
bori, zdaj zapojte z nami še vi,
danes veseli se Števerjan.

TRENTARSKA DOMAČIJA

Že tisočletja teče Soča pod Julijci,
hči je gora ponosna, Jalovec v njej se blešči,
skalno dolino Trente je Zlatorog odkril,
vanjo zelene reke raj gorski ulovil.

Trentarska domačija,
stari dom tam še stoji,
v mrak samota ga ovija,
rož na ganku več starem ni.

Trentarska domačija prazna je,
v dolino vsi so šli,
v noč oglašča se melodija,
Soča poje jo, v gore ihti.

Moj je spomin na Trento živ in še vidim jo,
trentarsko domačijo, s soncem obžarjeno vso;
pod streho je iz skodel rad vsak prišel domov,
da bi poslušal pesem hčere gora valov.

Trentarska domačija,
stari dom tam še stoji,
v mrak samota ga ovija,
rož na ganku več starem ni.

Trentarska domačija
prazna je, v dolino vsi so šli,
v noč oglašča se melodija,
Soča poje jo, v gore ihti.

Fotografija: Radovan Lipušček

Tipična trentarska hiša z gankom, pokrita s skodlami. Pod njo, v soteski, poje pesem zelena Soča, ki ob večerih ihti v gore.

KJER VESELJE JE DOMA

Veselje je doma, kjer senca Nanosa
dolino Vipavsko zvečer srebri,
vasi so v njej skrite kot biseri.

Veselje je doma, kjer pesem fantovska
na vasi pod oknom se oglasi,
ko noč se na zemljo spusti.

Veselje je doma, korak le od morja,
kjer kapljico zlato jesen rodi,
zlato se poletje nad njivami.

Veselje je doma, kjer Nanos vam igra,
odpira poti in vas bogati,
radosti odkriva sledi.

Si ljubica mi, Vipavska mi dolina;
kjer hodil bom jaz, te ljubil bom,
na srečo me boš spominjala:

tu jaz sem doma, tu moja je dolina;
zdaj vrnil spet se pod stari ta krov,
v kraljestvo bom Nanosa!

BRIŠKA

Med gore in morje je stisnjen naš kraj,
bogat je in lep, kot bi tukaj bil raj,
rebulo, tokaj in merlot nam rodi,
češnja se v Brdih na spomlad smeji.

Od juga prinese nam veter pomlad,
med brajde zelene zapoje fant mlad,
pod oknom, kjer ljubica njega zdaj spi,
pesem ljubezni v noč mlado diši.

V megle se zavija naš sosed Furlan,
ko briški zvonovi pozdravljajo dan;
s cvetovi se mladimi vigred igra,
novih moči za življenje nam da.

Od nekdam smo v Brdih prijazni ljudje,
kjer dobro ostane in slabo vse gre;
nam dnevi bežijo in kratek je čas,
delo v vinogradu praznik je naš.

Briška se kapljica zlata nam smeje,
sladek je greh, briško sonce žari;
kri vsem ob lepih večerih ogreje,
veselje prinese med dobre ljudi.

Češnje so briške najslajše in rdeče,
sadež pomladi res vsak si želi;
tudi na Luni je Brika, se reče,
in češnje tam rdeče prodajat hiti.

DIVJE BABE IN PRVA PIŠČAL

Prazgodovina, ta siva davnina,
je prednika našega čas;
kako je živel, vse zdaj nas zanima,
in kakšne je rime koval.

Noč je odkrila tančico spomina
in staro koščeno piščal;
iz jam nad Idrijco izkopanina
od takrat je priča za nas.

Pesem je v mlado dolino drhtela,
pragodec z njo lepšal je dan;
jama nad reko bila je vesela
in srečen kazala obraz.

Stara piščal iz prazgodovine
na čase nekdanje obuja spomine;
ko je še v jamah človek živel
in prvič si pesem je tiho zapel.

Dolgo je naša pesem že živa,
za lepe stvari pa piščal stara kriva,
ko je še v jamah človek živel,
vse nove je pesmi najprej njej zapel.

Veselo zapoje piščal naj in meh,
v spomin na pradedni ta čas,
na vaša naj lica nariše se smeh,
saj lep tudi danes bo dan!

Fotografija: Narodni muzej Slovenije

Nekaj posebnega je v zraku tam v naši dolini. Že pred petinpetdeset tisoč leti je bilo tako. Navdihnili so tudi neandertalca, ki je imel domovanje v jamah nad Idrijco, Divje babe imenovanega. Navdihnili ga je, tisto posebno, po glasbeni in izumiteljski plati. Dokaz za to je votla piščal iz kosti jamskega medveda, v katero je prazumitelj in pragodec s premislekom zavrtal štiri enake luknjice, tako da je iz nje lahko izvabil preprosto melodijo. Prestopil je mejo med živalskim nagonom in človeško zavestjo. Le kaj bi dal, da bi slišal tisti prvi napev! Neandertalčevo piščal je izkopal doktor Ivan Turk s svojo ekipo leta 1995. Prainstrument, kakor tudi njegove fotografije, hrani Narodni muzej Slovenije v Ljubljani.

Nekaj posebnega je v zraku tam v naši dolini. Pred nastopom informacijske dobe, pred prihodom radia in televizije, v dolini skorajda ni bilo hiše, ki ne bi imela pevca ali godca. Neandertalčeva piščal je shranjena v Narodnem muzeju Slovenije, ljudski pevci in godci in njihove pesmi paživijo v naših spominih.

PESEM ZA SLOVENIJO

Kjer ajda obrodi, pšenice klas zori,
tam med vinogradi se pesem oglasi,
odnese veter jo nad njive za vasjo,
zvon iz lin zvoni, poljubil sinje bi nebo.

Gre z vetrom pesmica od morja do gora,
do vsakega srca, ki rado jo ima.
Milijona nas je dva, ki tukaj smo doma,
rod vesel živi, tu mlada je Slovenija.

Zapojmo pesem za Slovenijo,
zapojmo vsi, ki dobre volje smo,
na zdravje, mlada ti deželica,
veselja ti želimo iz srca.

Vse žive dni med ljudmi se marsikaj zgodi

Po svetu hodim odprtih oči. In ušes. Bolj z desnim, kot z levim, ki je bolj ali manj gluho in mi daje takrat, ko mi to prav pride, dober alibi: saj nisem slišal, ne slišim dobro.

Če pa se med ljudmi kaj zanimivega zgodi ali če nekdo o tem pripoveduje, bom slišal to prav gotovo. Ne samo slišal. Ko bom imel nekaj dni prosto in se bom oddahnil od svoje špedicije, bom tudi pesem napisal in vam jo dal. In upal, da bo dogodek tudi po moji zaslugi nekaj več časa ostal živ.

GASILSKA

Gasilci smo in pridemo
tja hitro, kjer gori,
nesrečo mi premagamo
kar en, dva, tri.

Gasilci smo in delamo,
Florijan nad nami bdi,
z veseljem vsem pomagamo,
da ni skrbi.

Gasilci smo, zalijemo,
če hiša zagori,
mi z ognjem se bojujemo
in strah nas ni.

Gasilci smo in pazimo,
če iskra kje še tli,
še enkrat vse pošpricamo,
ker mi smo mi.

Gasilci smo mi mladi fantje vsi,
brž pridemo tja, kjer kaj zagori,
pošpricamo, tud' če se ne kadi,
pokažemo, da z nami šale ni.

Gasilci smo, vam z nami je lepo,
zapijemo in vsem zagodemo,
zavriskamo in srca vnemamo
in vroče vsi dekleta ljubimo.

Gasilci smo in vžigamo
požar ljubezenski,
z njim srečo vam prinašamo,
ko zagori.

Gasilci smo in ljubimo
vsi po dekleta tri,
pod lipo v noč zapojemo
gasilci mi.

SVETI MARTIN

Že iz starih časov znana trta briška je,
kje vipavsko teče vino, pesem nam pove.
Kras, kjer je doma teran, po svetu je poznan,
sodov poln je vinski hram.

Kraje vinorodne varuje trnovski gozd,
v dan najlepši se zasmeye, ko jesen je, grozd,
veter blag pihlja od tam, kjer sinje je morje,
ko zorijo jagode.

Sveti Martin požegna vino,
ko ga iz mošta naredi,
jesensko noč, naravo sivo
v trenutke sreče spremeni.

Zapojejo veselo Brici,
Vipavka sladko se smeji
in kraški radostni so strici,
jim mlado vino greje kri.

ZLATE PRSTE IMA MUZIKANT

Štirje bratje muzikantje
vedno vsem so na očeh,
so povsod želeni svatje,
v noč zapoje stari meh.

Stari bas ima tri strune,
gosli ded je naredil,
les, posekan prave lune,
v škant je mojster spremenil.

Zlate prste ima muzikant,
ga vsepovsod poznajo;
ko se oglasi meh in bas ter stari škant,
se zavrtijo vsi in radi se imajo.

Godejo po starem polke,
valček kot nekdam zveni,
spletajo ubrane zvoke,
vse kot včasih se vrtili.

Zlate prste ima muzikant,
ga vsepovsod poznajo;
tako kot on bi rad igrati znal vsak fant,
saj muzikant je ta, ki kaj velja.

Iz arhiva Vladimirja Jana

Prvi trebuški muzikanti, muzikanti z zlatimi prsti (z leve proti desni): Štefan Jan Plazar, Angel Jež Pulin, Jurij Jan Škalar, Matevž Jan stari Plazar. Fotografija je nastala kmalu po 1. svetovni vojni pred gostilno Pod cerkvijo v Dolenji Trebuši.

MARTINOVANJE V BRDIH

Na briške griče legla je jesen,
brajda počiva, hladna noč je že,
Bricu veselo srček zaigra,
z vincem si novim rad korajže da.

Družba je zbrana, tukaj smo doma,
pesem se dvigne nam iz dna srca,
praznik se vina zdaj pri nas
slavi, Brice obiskal je svet Martin.

Vinu v sodih naša pesem gre,
v polnem kozarcu bistro peni se,
pij ga, prijatelj, ta narave dar,
briški so griči v njem in sonca žar.

Zlezlo že rahlo nam je po kosteh,
fant je korajžen dekle zavrtel,
preden naredil nov se bel dan,
prav za gotovo ji poljub bo dal.

Vino je novo dal nam svet Martin,
kmet se ponosno rad pohvali z njim,
nova ljubezen vžiga srci dve,
sreča prišla je in proč več ne gre.

Sveti Martin je novo vino krstil
in za ljubezen mlado poskrbel.

OB BOŽIČU

Skozi gole veje tiho sneg drsi,
samotna reka svoj napev šumi,
božični čas se bliža, rojstva dan,
adventa čar prevzame obraz tvoj nasmejan.

Božična smreka se vsa v lučeh blešči,
pastir se v jasliah nam ljudem rodi,
pokaže repatica kraljem pravo pot
in ljudstvu priča, da bo človeški rešen rod.

S to našo pesmijo je želja
prišla res od srca,
naj vas vse leto sreča spremlja,
povsod naj bo doma.

BOŽIČA ČAS

Zimski je čas
mir in praznik prinesel med nas,
v oknu roža ledena cveti,
ob ognjišču spet zbrani smo mi.

Mnogo je let,
kar praznuje vesoljni naš svet
ta, spomina najlepšega dan,
ko sin je neba nam poslan.

Beli so dnevi adventa,
hladne so zvezdne noči,
v mir je narava odeta,
ki druží vse nas ljudi.

Praznik njegovega rojstva,
srca ljudem vsem odpri,
v miru živijo naj ljudstva,
zdaj zaželimó si mi!

MATI NAS NA PRAGU ČAKA

Po dolgih letih zbere se
naša družina za praznik svoj,
na mizi štruklji se kade,
dobra je volja z nami nocoj.

Stara navada še živi,
pesem veselo, kot mi, zapoj,
praznik v družini se slavi,
zopleši ti z menoj!

Naš praznik ni navaden dan,
staro ognjišče spet greje nas,
vsakemu nudi toplo dlan,
v misli povrne radostni čas.

Oče prinese iz kleti
žlahtnega liter najboljšega,
pravi, da nima nič kosti,
v kupe nalijmo ga.

Mati nas na pragu čaka,
ko domov se vračamo,
skupaj je družina naša,
srečni se objamemo.

Ko na vrata spet potrkal
naš bo praznični večer,
na vse grlo bom zaukal
in prešerno v noč zapel.

OB KOŠNJI

Zjutraj, ko je komaj svit,
veselo gredo kosci v breg kosit,
nov dan se še prebudil ni,
ko pesem koscev že doni.

Rosne padajo redi
in v soncu ranem kosa zablešči,
se spodaj tiha drami vas
v poletni lepi čas.

Si žvižgajo, ob zori kose klepljejo,
pozabijo na dom in toplo posteljo.
Na zob ga šilce zvrnejo,
kaj bi z vodo, ni dobra za seno.

NAROBÉ SVET

Noč je in vse že spi,
pri njej le luč gori,
nocoj je dolg večer,
ker v srcu je nemir.

Odpirla okno je,
ker hrepeni srce,
da fant njen prišel bi,
naredil lepe ji noči.

Minute dolge so,
kaj če prišel ne bo,
najraje bi odšla
tja, kjer je on doma.

Odšla je v temno noč,
tako kot on nekoč,
ki z njo je vasał,
nocoj pa je doma zaspal.

To je res narobe svet,
k fantu gre dekle se gret,
nič ne trka on pri njej,
vse drugače je, kot prej.

To je res narobe svet,
njemu več ne gre odpret,
fant noči doma prespi
in vse zamudi.

KO SREČA ONA ABRAHAMA

Rojstni dan je praznik lep
za vsakega od nas,
v mladosti vsak želi več let,
in manj, ko je srebrn že las.

Za njo leta so skrivnost,
ne šteje jih kot vsi,
z obraza sije ji mladost,
ko se o letih govori.

Leto je prišlo okrog,
pokaže koledar,
ne sme pozabiti soprog,
vsaj rožico naj da ji v dar.

Ko sreča ona Abrahama,
jih nima petdeset,
za leto rojstva ve le sama,
ji tudi jaz ne smem let štet.

TEBI ZA GOD

Na koledarju piše, da praznuješ god,
ko zemlja naša riše spet v tvojem znaku krog;
veselje v naši hiši in žlahti je doma,
iz srca ti vošči vsak, ki te pozna.

Godovnik naš najdražji, dvigni čašo v zrak,
nazdravlja s kapljo žlahtno prijatelj pravi vsak;
najlepša melodija v noč praznično dehti,
misel mlada leta obiskat hiti.

Ko bo minilo leto in bo praznik spet,
ob tebi bomo zbrani vsi znanci mladih let,
najslajša kaplja vina na mizi se smeji,
sreča naj te spremlja, vsakdo ti želi.

Čas v življenje tvoje tke lepote svoje,
pomladni dan zapoje, če srečen si v dvoje,
zadovoljna in vsa zlata je jesen,
srce zlato, modre misli dar so njen.

ODPRITE VRATA VALENTINU

On: Pismo zate bom napisal,
za Valentinov dan ti ga poslal.

Ona: Srečna bom, ko bom prejela bel
nepodpisan list in sto želja.

On: Dolgo leto sem razmišljal,
kaj na zaljubljenih bi dan ti dal.

Ona: Pisma tega sem vesela,
ga tvoja roka je napisala.

Odprite vrata Valentinu,
ki je zavetnik vseh zaljubljenih,
ostanejo naj vam v spominu
ljubezni vse, kar ste imeli jih.

Da srca spet se bodo vnela,
pomagaj nam, ti sveti Valentin,
da bi na pomlad se že vzela
in Valentin ostal bi lep spomin.

ZADNJI GOSPODAR

Na pozabljeni domačiji
v hribih on je zadnji gospodar,
vsi so nasedli goljufiji,
da mesto je sveta vladar.

Ga zbudilo sončno je jutro,
nov prišel v goste je dan,
čakal je tiho na staro uro,
da ga pozdravil glas je njen znan.

V prastari kuhinji je črni
ogelj na ognjišču si prižgal,
ga dal na zob ob rani je uri,
da jutra bi hlad proč odgnal.

Se vračajo zdaj vsi jeseni,
ko sadeže zlati čas je dal,
nobeden več se nič ne meni,
če dedek je zastonj garal.

Sajasta kuhinja in ognjišče
dom je njegov, tu bo ostal,
saj vsak, ki srečo si v tujini išče,
spozna, da prava ni, ker dom je zanjo dal.

VIPAВСKI FURMANI

Vipavski rodili so griči že spet,
sladko je vince doma v vseh kletih,
kmet je vesel, ker pospravil
je dar, ki ga dala narava je nam.

Sodi so polni, kaj z njimi bo zdaj,
po svetu bo širnem po njih znan naš kraj,
furman vipavski popelje ga tja,
kjer ni vina in trte doma.

Pot dolga pred njim je in vzpenja se v breg,
tovor je sladek kot furmanov smeh,
vriska veselo, je z vincem ogret,
pesem gre z njim vesela v nov svet.

Vipavski mi smo stari furmani,
ki vino vozimo, kamor ga kdo želi.
Je dobra volja ta, ki spremlja nas,
vesela nas zato je vsaka naša vas.

Dekleta vsepovsod pozdravljajo
nas, furmane, ko k njim se v vas pripeljemo,
najbolj pa so vesele kelnarce,
pri njih bomo ostali vse do dne.

Foto: Boris Blažko

Žlahtno kapljico so furmani vozili v kraje, kjer ne raste vin- ska trta. Spremljale so jih pesmi, harmonika in dobra volja. Furengo uspešno ohranja pri življenju društvo DOLI, društvo za oživljanje lokavškega izročila.

PRIJATELJ IZ NEKDANJIH DNI

Prijatelj iz nekdanih let,
moj živ na te spomin je spet,
spomin na te in leta ta,
ko mlada sva bila midva.

Postavljala gradove sva
v oblakih daljnih iz zlata;
osvajala sva nežni spol,
življenje šlo je gor in dol.

Prišla so leta zrela v vas
in naredila resne nas;
družina in poklicna pot
vodili sta iz mladih zmot.

Za dušo časa ni bilo,
je za minute zmeraj šlo,
le redko sva si vzela čas,
da sva zapela kaj za špas.

So leta penzije prišla
in mladega te še našla,
zapela zdaj bi spet lahko,
a ti si skril se pod goro.

Zapoj, kot pel si rad nekoč,
naj pesem prava da ti moč!
Pritegnil jaz bom drugi glas,
da bo vesela naša vas.

Zapoj nam pesem mladih dni,
naj v srcih ogenj zagori!
Poskočno polko zaigraj,
vsem dobro voljo svojo daj!

O MUZIKANTU GLAS

Najbolj je na očeh
ta fant, ki vleče meh,
je smeh doma pri nas,
on ve najboljši špas.

Igra vso noč, do treh,
da je veselje, smeh,
in komaj najde čas,
da ga izpije glaž.

Pod okna gre deklet
najraje sam zapet,
če mu odpre - srce,
pri njem ogreje se.

O muzikantu glas gre v deveto vas;
on gode za vse vas in vam polepša čas.
Do vsakega srca naj pesem gre
in najde pot povsod, kjer dobri so ljudje.

GODEC JAKA

Skrit je v mraku noči,
v vas zasanjan strmi,
meh, ki zmeraj je z njim,
v noč zaihti:
Kje so tiste noči,
ko sem godel jaz ji,
solzo Jaka otre,
spomin boli.

Zdaj je Jaka berač,
z malho, polno gorja,
noč je vse, kar ima,
da skrije ga.
Meh, prijatelj njegov,
ljubši kot rodni krov,
nič ne ve za skrbi,
v noč zadoni.

Godec Jaka zaigra
melodijo iz srca,
je edina, ki jo zna,
valček zanjo naj velja!
Zavrti se svet okrog,
ko kozarček ga na zob
vrne vrli muzikant
– rujnega.

MEH NAM RAZTEGNI

Kot gora je možak,
za njim ozre se vsak,
je na obrazu smeh,
ko svoj raztegne meh.

Poti on vse pozna
do vsakega srca,
napev vesel njegov
prebuja se v dan nov.

Doma je vsepovsod,
tam, kjer njegov je rod,
in trta kjer rodi,
v noč meh njegov ihti.

Meh nam raztegni, duša prešerna,
pesem odnesi v noč sapa večerna,
živa ostani, vesela vse dni
in v skrite kotičke odkrij nam poti!

PRAVLJICA O DEŽJU

Na Vipavskem sušni je čas,
trave so žalostne;
pot zaliva kmetov obraz,
ko gleda travnike.

V noč prisluhne, ko pade mrak,
v skalah odmeva glas;
vila poje, naj sliši vsak:
Jutri bo dež rešil nas.

V noč zapoj, vila dobra nocoj,
da s teboj bo vesel travnik moj;
s solzami rodni kraj moj zalij,
v Višnjah svoje srce mi odpri.

V davnih časih res so bile
vile nad Višnjami,
v noč zapele so nad polje,
naj dež nov dan prebudi.

Danes je drugačna ta vas,
vil več v skalah ni;
kakšno vreme čaka zdaj nas,
vremenar nam odgovori.

SKOK ČEZ KOŽO

Lepa naša je dolina
rjavega zlata,
krst rudarski je vrlina,
kraj ga naš pozna.

Fantje mladi vsi bi radi
za rudarje šli,
da dekleta bi spoznali
in odrasli bi.

Kadar boš čez kožo
skočil in rudar postal,
boš za njeno roko prosil,
rožico ubral.

Skok čez kožo, skok čez kožo,
to je rudarski krst;
ko skočil boš, dobil boš rožo,
izbral jo boš iz prvih vrst.

KAMNITI VELIKAN

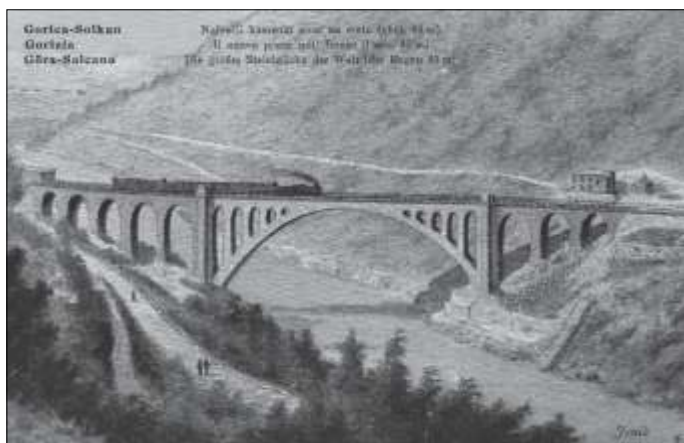
Sto let je šlo, kar tu nad njo,
nad bistro Sočo, to vodo,
razpenja se kamniti lok
in riše sliko v rečni tok.

Pritekla je izpod gora
in Soča v morje pot našla,
ob njej pa nas železna pot
po svetu pelje vsepovsod.

Od Sabotina skalnega
do polja tam goriškega
bregova dva združuje most,
je trden kakor kamen kost.

Kamniti se obok baha
v Solkanu, tu pri nas doma,
iz kraškega se kamna slok
čez Sočo pne najdaljši lok.

Na Krasu izklesan - kamniti velikan,
po celem svetu znan po njem je naš Solkan,
Brda vinska, skalni Kras, združuje most v eno vas,
skupaj veže zdaj vse nas, pretekli in sedanji čas.

Solkanski železniški most. Fotografijo hrani Goriški muzej, oddelek za zgodovino.

Solkanski most in z njim Solkan je znan kot most z najdaljšim kamnitim obokom na svetu, dolg je kar 85 m. Kamne, različnih velikosti, so klesali in jih številčili v različnih kraških kamnolomih. Most je predstavljal gradbeno, arhitektonsko in estetsko mojstrovino svojega časa. Na most je prvi vlak zapeljal in s tem opravil prvo obremenilno preizkušnjo strojevodja Janez Rozman. Govori se, da je glavni in odgovorni inženir ob tem držal naperjeno pištolona sencih, če kamniti lepote ne bi zdržal teže.

MEŠETAR ZALAR

Ko album slik se star odpre,
podobe v mislih zažive,
in zgodbo stare Cerknice
očanec nam pove.

Kjer jezero je in ga ni,
tam znano je iz starih dni,
da so na sejem vsi prišli,
ko bil je v Cerknici.

Lahko je kupil in prodal,
kdor prej si cvenk je prigaral,
kdor je brez njega kupoval,
je suhih ust ostal.

Najbolje vola si prodal,
če ni mešetar bil slepar
in vse povedati je znal,
kot rožice bi bral.

Zalar je, mešetar, maček star,
kričal kot jesihar, da vol je božji dar.
Da v križ širok je sam močan za par
in gospodar v zlato bo dal denar.

RAJTAR

Več sto prešlo je let,
kar moj je stari ded tu
hišo si zgradil
in lipo posadil.

Je streha slamnata
zavetje dajala,
dišeč je lipov cvet
pomlad pozdravljal spet.

Med starimi ljudmi
še zdaj se govori,
da srečo kamen da,
ki skrito moč ima.

Ko hišo si zgradiš
in lipo posadiš,
še kamen daj v zemljo,
da varoval te bo!

Varuje kamen rajtar
te pred nesrečo vsako,
zato ga tudi bajtar
z željami da v zemljo.

PANJSKE KONČNICE

Stari čebelar na vasi
v mrak večera puha dim,
vračajo se lepi časi,
zaživi spomin.

Domačija je imela
vsaka večja čebelnjak,
pisana končnica
štela za cekin je zlat.

Panjske končnice, čar domišljije
naš nam narisal nekoč je slikar,
stare navade čopič odkrije,
jih ne pozabi nikdar.

Vrača se zvečer čebela,
ko gre vroče sonce spat,
v panj svoj prileti vesela,
v ta čebelji grad.

Da se ne bi izgubila,
panj poslikan je prav vsak,
na končnicah je idila
ali hudi vrag.

PRI SVETEM ANTONU

Se v mestu, med ljudmi, tako še govori,
da sveti je Anton ljubezni vseh patron,
ko samski deklici pri srcu dobro ni,
pomolit gre pod zvon, kjer dom ima Anton.

Pri naši cerkvici cvetijo lipe tri,
v pomlad zapoje zvon, da sveti
bo Anton prav vsaki deklici, ki si moža želi,
pokazal, kje je on, ki bo skrbel za dom.

Med lipami zvoni, da čudež se godi,
je padel lipov list tja pred svetnikov tron;
mlad fant se prismeji, kot angel lep se zdi,
ga deklici v poklon dal sveti je Anton.

Zdaj lipa ne cveti in čudežev več ni,
otožno poje zvon, spominja me na dom,
na tiste lipe tri in na pomladne dni,
ko sveti je Anton ljubezni bil patron.

Pri svetega Antona cerkvi so lipe tri dehtele,
pod krošnjami dreves v senci pa deklice sedele;
so čakale težko, kdaj list že padel bo,
in prišel fantič njo poprosit za roko.

KRESNICA

Pomladna noč je položila
na mlade njive svoja krila,
se luna skrila za oblak
in je nasmeh zavila v mrak.

Je rožo svojo obiskala,
poljub ji svoj pomladni dala,
izbrala je kresnica cvet,
kjer toči se ljubezni med.

Na travnikih žare cvetovi,
ko noč pozdravijo zvonovi,
je tja zavil njegov korak,
kjer čaka ga poljub sladak.

Že polnoč v zvoniku bije,
on še pri njej ljubezen pije,
ko šle kresnice bodo spat,
v srce zaklenil bo zaklad.

Jaz tvoja mala sem kresnica,
so nasmejana moja lica,
le tebe čakam dan in noč
in hranim ti poljubček vroč.

Jaz tvoja mala sem kresnica,
so nasmejana moja lica,
le tebe čakam noč in dan,
da ti ljubezen vročo dam.

NAŠ DIREKTOR

Na vasi v zvoniku devet že ura bije
in tajnica z užitkom jutranjo kavo pije,
ko misel moja znova na šefa pot zavije
in slabo voljo svojo globoko v dušo skrije.

Na delu je ekipa, noben se ne izmika,
je složna zdaj kot eden, kot črta je in pika;
le šefa ni še v službo, nikjer ni pomočnika,
za vse sami so »črnci«, zadrega je velika.

Že taka je navada, da pride prva glava,
ko je na naših mizah poplava dela prava,
čez minuto drugi z mobijem pritava:
»Zakaj tako počasi, kje peta je prestava?«

»Ni nič več zlatih časov, nam zadnja ura bije,
kako bi šli mi ven zdaj, iz črne recesije,«
obupno naš kolegij nemočno roke vije
in v dim se prepovedan ves cigaretni skrije.

Čistega zlata direktor naš je vreden,
v pisarni še sedi, ko ura kaže sedem,
kje vzeti zdaj denar, napenjajo si misli,
od cigaret in kavic že možgani kisli.

Nov je to način, le ta bo res napreden,
manj bom dal za plače, pa bomo vsi kot eden!
En tisočak je moj in drugi z vsemi vami;
naprej vas zdaj jaz vodim, proti naši zmagi!«

STARI HLAPON

»Kot da leta davna so vrnila se med nas,«
reče stari oča, ko prispe hlapon v vas.
Vsepovsod spomini, kamor pride stari vlak,
pisk lokomotive star njegov je znak.

Skozi Črno prst gre obiskat primorsko stran,
ozka Baška grapa mu v pozdrav ponuja dlan.
»Rut in Grant in Kneža,« ve povedati hlapon,
»vse je kot nekdanj, kot bi prišel domov.«

Sto let je zdaj že od tedaj,
ko vozil vsak je dan,
in čakala je deklica,
da pride z njim njen fant.

Zdaj njena vnukinja
sedi v hlaponu starem tu
in podoživlja tisti čas,
ko ded prišel je v vas.

»Lepo bilo je tistikrat,«
sopiha stari vlak.

Hlapon. Lastnik fotografije Goriški muzej, oddelek za zgodovino

Stari hlapon je zavriskal skozi vas. Bohinjska železnica je leta 1906 povezala Gorenjsko in Tržaško ozemlje. Kraji ob novi prometni žili so gospodarsko oživali, okrepile so se vezi med ljudmi, saj je železnica precej skrajšala razdalje.

BOGATAŠ

Med Alpami in našim sinjim morjem,
tu mleko teče, med se nam cedi;
orjem, sejem, zlato žito žanjem
in brajda sladko vince mi rodi.

Moj gozd zeleni, njive tam in polje,
v lepoti se zeleni maj blešči,
pišem pesmi in srce mi poje,
kako se ljudstvu zdaj lepo godi.

Ves zlat cekin namesto dobre volje
bahato nam Slovencem se smeji,
vse je tvoje vzel tajkun za svoje,
močno se zdaj mu v temno noč mudi.

Poceni kupil vse je naše žulje
in čakal je, da mu jesen rodi,
pa neurje je pobralo zrnje,
tako kot mi - bo reven on vse dni.

Na Slovenskem ni besede,
da opiše naše zmede.
Danes da ti, jutri vzame,
mož pošten ta, misli prave.

On bogat je nekaj časa,
dokler dosti ni mu špasa.
Kot cesar sam nekoč bogat,
na cesto k nam je padel vznak.

Vtисnjeno v srce

Tudi z odprtim srcem hodim po tem svetu. Hote in nehote sprejemam vase dogodke, zgodbe ljudi in njihove usode, ki sem jim priča. Tudi dogodke, o katerih samo slišim od zanimivih pripovedovalcev dobro in slikovito predstavitev. Vtis-nejo se vame, močno.

V meni so, v moji duši domujejo te zgođe in nezgođe, vsiljujejo se mi pred oči tudi ob nepravem času, vse dokler mi muze ne dovolijo, da se zlijejo na papir. Oddahnem si! In grem novim izzivom naproti. Z veseljem jih delim z vami.

BESEDA SLOVENSKA

Besede slovenske se v pesmi kalijo,
kot vigred dehteča poetu cvetijo,
veselo zapoje srce vam samo,
če v lepi besedi rime teko.

Stoletja so dala jim to melodijo,
našim besedam, ki ljudstvo bodrijo,
so v dnevih nam težkih služile zvesto,
naj jim z ljubeznijo plačano bo.

Žal, Kranjcem vremena se še ne jasnijo,
kresovi na hribih za jezik gorijo,
drugače se reče pri nas zdaj vsemu,
nič ne razumem, čeprav sem od tu.

Beseda slovenska, domača in draga,
v deželi si naši edina in prava,
od raja pod Triglavom vse do morja,
bodi tu z nami ti večno doma.

Beseda slovenska moč svojo ima,
saj gore premika in gre do srca,
ostala bo naša in ljubimo jo,
besedo slovensko kot čisto zlato.

SOL IN MODROST

Človek bi rad, želi, da korak
ga vodi po poti, ki sanja jo vsak:
srečo, ljubezen in zdravje, denar,
kje pot je le prava, ki skriva ta dar.

Tam za vodo in sedmo goro
je mesto veliko, kipi pod nebo;
vabi in skrivno tujina žari,
mu sanje odkriva in lepe stvari.

Leta so dolga tekla mu tam
in sanje postale so siv že vsakdan,
tudi ljubezen ga srečala ni,
saj le za denar je garal on vse dni.

Ni brez modrosti vseh drobnih radosti,
ne plača denar srca mladega žar;
kar si sejal in učil se v mladosti,
srebrna ti leta prinesejo v dar.

Naj bo zadosti življenjskih kreposti,
požanjimo sol to, ki dar je solin,
šola in delo naj da nam modrosti,
prikličimo si jo iz duše globin.

SREČA

Po stezi hodim ob potoku,
po prašnih cestah grem naprej,
razpeta mavrica je v loku,
dež rosi po poti tej.

Kaj neki pravi moja zvezda,
kje bo vodila moja pot,
bo mavrica lok naredila,
ali sreča bo povsod?

Vsak sam si srečo svojo kuje,
vsak sam izbira svojo pot,
vsak sam življenja cilj si snuje,
vsak se sam varuje zmot.

Za srečo vse v življenju sami naredimo,
če jo želimo, se nasmehne nam,
vsi vrata zdaj ji na stežaj odprimo,
saj srečen ni, kdor je na svetu sam.

KDO SI?

Sonce se smeje in leta nam šteje,
pripelje veselje, izpolni vse želje;
avgusta dopust in nasmeh okrog ust,
prismeje pomlad se, pričara jo Pust.

Zima zapiha, na peč nas zamika,
na okna ledena mrz rože naslika;
je živa v spominu še zlata jesen,
nje zreli plodovi in sonca objem.

V senčici hladni poleti sedimo,
pozimi si kanček poletja želimo;
zaljubljena pride zelena pomlad,
jesen nam bogata ponudi svoj sad.

Kdo si, ki moč si tega poletja,
ljubica vigredi nežnega cvetja,
jeseni v vinogradu botra veselja,
kdo? Rad bi vedel, to moja je želja.

Sonce, neskončen vir si življenja,
zvezda si naša in vir hrepenenja;
vsi radi bi vedeli, kje se začenja,
kam moja misel zdaj tvojo pot spremlja?

LEPO JE ZA PRAZNIKE BITI DOMA

Vesel se za praznike vračam domov,
pod ljubljene moje planine;
med znanimi travniki pelje me pot
in v skrite mladostne spomine.

Že dolga so leta, ti stari moj dom,
kar v sanjah mi slika odkriva,
v prelepem okviru narisana je krov
in praznična misel iskriva.

Lepo je, ko mislim, da spet sem otrok,
ki raja lepoto vpija,
in pesem prešerna doni naokrog,
najlepša je to simfonija.

Lepo je za praznike biti doma,
kjer zbrani pri mizi so vsi,
lepo je, ko muzika srčna igra
in k meni pritisneš se ti.

Lepo je za praznike biti doma,
podaljšal bi praznične dni,
lepo je, ko muzika srčna igra
in moja si deklica ti.

Potegnil bo godec veselo svoj meh
in strune na glas zacingljale,
veselje prižgalo se v vseh bo očeh
in spet se ljubezni kresale.

DEDKOVA PESEM

Dedek da klobuk po strani
in odpravi se na vas,
mlad po duši očka stari
zavrti nazaj zdaj čas.

Se po britju odišavi,
v smeh raztegne svoj obraz,
pomežikne stari mami:
Vidiš, stara, to sem jaz!

Je res lepo takrat bilo,
ko je zavriskal za vasjo,
zapel srčno je le za njo,
da šla je pesem pod nebo.

Zapel bi vnukom dedek rad
slovensko pesem zadnjikrat,
vsem mladim dal bi ta zaklad
in v srcu bil še enkrat mlad.

Živ spomin je mame stare,
v zgodbo plete ga za nas:
fantje so bili od fare
in dekleta res okras.

Vaška lipa je vabila,
ko je noč izpila dan,
tam je fanta poljubila,
srečen sta še danes par.

PO SENU VSA DIŠIŠ

Spominjam se poletja v planinah
in v sanjah vidim tisto senožet,
ko se še megla vlačí po dolinah,
zbudi me pesem hribovskih deklet.

Pozdravili so kosci dan veseli
in jutranji je mir obarval smeh,
dehtečo travo, rože, so kosili,
zelena padala je red.

Toplo sijalo je poletno sonce
in je seno postal planinski cvet,
nosile so ga na senik grabljice,
ker slišale nevihto so grmet.

Na senožet so padle prve kaplje,
pod streho je dekle sprejel senik,
kot rože v senu so dišale sanje,
da kosec bo prišel vedrit.

Po senu vsa dišiš in moja si,
kot jelka, draga, vitka si čez pas,
v očeh je tvojih žar neba vse dni,
ko vidim te, bi kar ustavil čas.

Po senu vsa dišiš, kot tiste dni
na senožeti, ko sem hodil v vas,
in lepa, kot poletne si noči
med rožami bila.

Fotografija: Antonija Kosmač. Hrani jo Fototeka Cerkljanskega muzeja.

Grabljica in kosci. Način košnje in sušenja sena je na posnetku vprašljiv. Verjetno se je grabljica postavila pred kosce zaradi svoje fotogeničnosti. Posneto v strminah Porezna julija 1938.

VES SVET JE MOJ

Mlad sem deklič,
vsem fantom rada že mešam glave,
mlad sem deklič,
želim, da gledajo me.

Mlad sem deklič,
skrivnosti mojih nobeden ne ve,
mlad sem deklič,
bi rada v tvoj objem.

Ves svet je moj,
saj sem odkrila, da rad me ima,
ves svet je moj,
ljubila bi vsaj še dva.

Ves svet je moj,
ima najboljše on zame prav vse,
ves svet je moj,
ko k meni pot utre.

Ko izbirala boš fanta,
več si jih oglej,
da ne ostaneš sama,
kot bila si prej;

izbira je velika,
vsem se sladko smej,
dobil te bo le eden
- slej ko prej.

NI VSE ZLATO, KAR SE SVETI

Na poti skozi to življenje
stvari premnoge doživiš,
vse, kar ti je najbolj v veselje,
za dobro delo v dar dobiš.

Ni dober vsak, ki se ti smeje
in slab ni zmeraj mrk obraz,
v očeh se dobra misel greje,
ali v njih je duše mraz.

Da bi obvaroval se zmote,
človeku glej najprej v oči,
tam srčne zaigrajo note,
pogled resnico govori.

Ni vse zlato, kar se sveti,
stara nas uči modrost,
nikdar tega ne smeš prezreti,
da v nove dni bo trden most.

ONA SANJA

Spet večer se spušča, mrak se je zgostil,
zvezde so prižgale zasanjani večer.
Pesem se je fantov oglasila v noč,
jasna in vesela v mesečev zlat soj.

Za rožnim grmom za hipec se ustavim,
v daljo prisluhnem in začutim znova te,
božáš me nežno, kot bil bi pri meni,
ljubezni nekdanje ogenj vroči se prižge.

Vse trepeče v meni, ko le slišim te,
mehka melodija boža nežno me, vselej,
ko zapoješ v zvezdnati večer, srcu se rodi mi
radostni nemir.

Misli so moje v trenutku pri tebi,
kot skupaj bila bi in zapela skozi noč,
glas tvoj me vabi na pota večerna,
z zvezdno kočijo se odpeljeva na vzhod.

Voziva se v daljo večno
in mlada sva,
se ljubiva, pelje naj kočija srečno
se z nama tja, kjer je luč in krasen dan.

VSE TRI IMA RAD MUZIKANT

Tri dekleta, lepa mlada,
v kamro šla zvečer so spat,
bi s fanti se menila rada,
če kdo prišel bo vasovat.

Jadrala je zlata luna
čez gore in našo vas,
pod okna je deklet natkala
srebra zaveso v nočni čas.

Šmentana ti luna mlada,
posveti tja, kjer gode fant,
povej mu, da dekle bi dala
poljub goreč in cvet na škant.

Nič ne bova se menila,
zagodel bom srca napev
in noč bo črna vse pokrila,
kar zaigrati ne bi smel.

Tebi, Micka, pesem poje,
Marička, zate joče škant,
Trezinka, vem za želje tvoje,
vse tri ima rad muzikant.

MOJA TAKA BO

Pred gostilno sred vasi,
kjer gorijo v noč luči,
žlahtno cvet deklet dehti
in se mladosti veseli.

Le katera tista bo,
ki ogrel se bom za njo,
vzel morda še za ženo,
za zmeraj ljubico zvesto?

Pesem bom zapel za vse
deklice navihane,
če zapojejo z menoj,
izbral bom eno še nocoj.

Moja taka mora bit,
da se zna poveselit,
pesmico z menoj zapet
in s smehom vrata vsa odpret.

Moja deklica naj bo,
najlepša, pametna zelo,
diši naj kot pomladni cvet,
zavida naj mi moški svet.

Prava žena zame je,
mi kuha, pere, ljubi me,
ne gleda fantov drugih nič,
jaz pa svoboden sem kot ptič.

SANJE OTROŠTVA

Slike otroških dni še so mi pred očmi,
v sanje pripeta so mlada leta;
nad mano ščip žari mojih najlepših dni,
rosa večerna se lesketa.

Stara domačija
tam za vasjo počiva,
tiha melodija sanjam
svoj čar odkriva,
zvezda je žarela
srečna iz mladih dni,
mati mi je zapela:
Sladko, otrok moj,
nocoj zaspi.

VRTILJAK

Naš mali svet, zeleni planet,
se vrti med zvezde ujet.
Modro nebo in sinje morje,
vseh zvezd želje.

Jaz sem doma, kjer potok šumlja,
na gorah, obalah morja,
tu vsepovsod človeški je rod
posejal sam Bog.

Kakor vrtiljak se svet vrti,
veselje v srcih vseh živi,
modrega neba si val morja
nalil je, spil do dna.

Vse do nebes vrti se zares
nori ples razgretih teles,
modro nebo kot sinje morje
v ritmu ziblje se.

Zavrti me, zavrti se,
tja proti soncu, vrtiljak,
zavrti me, ker si srce
želi ujeti tvoj korak.

LJUBEZEN OB MORJU

Počitnice najlepše so bile,
še zmeraj spomnim tistega se dne;
sedel sem sam zvečer pod palmami,
poslušal morje med pečinami.

V valove zvezde so se utapljale
in o ljubezni morski sanjale,
spominjale me tistih lepih dni
in sreče najine med oljkami.

Sprehajale ob morju deklice
so se kot vile moje pravljice,
bila med njimi si najlepša ti,
sijali sta ti zvezdi iz oči.

Ko pristopila v senco k meni si,
je zasvetila zlata luč v temi,
kot da ne znam prešteti več do pet,
bilo mi je, in bil sem ves napet.

Pogled prelep bil ključ je od srca,
si odklenila ga zasanjana,
med oljke stare me povabila,
si skrito mi ljubezen zdramila.

Odšla sva tja, kjer šum je le morja,
da sva pod zvezdami bila sama,
le oljke stare vse so videle,
in moje tvoje je bilo srce.

Šumela le je noč nad nama,
na svetu tem bila sva sama
in morski je val zabučal,
ko tebi sem se, draga, dal.

V noč je sapa zapihljala,
se s kodri tvojimi igrala,
sladko slan je tvoj poljub,
zdaj vem, da je bil brez obljub.

KORAJŽA NAJ VELJA

Bodi vesel in nasmehni se,
s smehom v življenju vse lažje gre,
smeh in veselje sta pri nas doma,
naša korajža naj velja.

Fant je korajžen spet vasoval,
kratke noči so, le kdo bi spal,
okno odprla mu bo jutri spet,
v kamro prinesel bo nasmeh.

V POMLADNEM JUTRU

Jutro prižgala je zarja,
sonca srebri se spet nasmeh
in zvonček bel v sončnem bregu pozvanja:
Pomlad zelena je v naših rebreh.

Sreča mi v srcu prepeva,
zlato pomlad bi rad objel,
iz pesmi moje vre radost življenja,
saj ogenj se je ljubezni zlat vnel.

Zaplešiva srečna tja med cvetna polja,
naj veter z nama se zavrti,
omamljena od pomladnega se vonja
objameva, ljubezen zagori.

Zmeraj ostala zelena
najina sončna bo pomlad
in pesem sreče, ki naju preveva,
ljubezni skriti bo najin zaklad.

Nesi zdaj veter pomladni
v daljave sinje te pesmi glas
in vsemu svetu oznani:
Pomlad je moj zares najlepši čas.

KOT BISER JE KOTIČEK SKRIT

Pokliči me v soboto,
da greva na potep,
iz mesta na samoto
nedeljo preživet.

Ob gozdu potok teče,
kot pesem žubori,
podoba tihe sreče
pod griči se blesti.

Med hribi v tej dolini
poleti svež je zrak,
ko senožet v strmini
v temo zavije mrak.

Pozabljeno je mesto
in siv betonski svet,
dežela čaka zvesto,
da prideš tja živet.

Je skrit kotiček pod gorami,
kot biser tam na dnu morja,
če ga dobiš, boš srečen z nami
v dolini skritih vseh želja.

O BREZNU IN ZLATEM ORLU

Na Ligu je nekoč bilo
globoko brezno kot nebo,
na dnu se je ustavil čas,
pove davnine glas.

Grofična mlada je takrat
šla sama k breznu rože brat,
zapeljal jo prelep je cvet,
ki tam je bil ujet.

Na grad se več vrnila ni,
iskali so jo dolge dni,
obljubil zanjo je graščak
zlata zaboj težak.

Mlad kamnar jo je šel iskat,
pomagal mu je orel zlat,
sto let kasneje, isti dan,
prišli so spet na plan.

V breznu se za vse je ustavil čas,
tu leta ne teko, ne vidi se nebo.
Misel živa je na rodno vas,
kdaj orel prišel bo, tu let sem sto.

Po ljudskem izročilu, Kambreško pri Novi Gorici

KOSMAČEV POMLADNI DAN

Dišali so pomladni dnevi,
uliti kakor iz srebra,
bregovi v soncu so dehteli,
tam Tantadruj je bil doma.

Ko se je zimska noč spustila,
se skril je v njo pomladni dan,
od doma je poeta sila
zbežala črna v svet neznan.

Pot je vodila do Tolmina f
antiča rosno mladega,
cvetela maja je dolina
v lepoti lica svojega.

Na vse strani po svetu širnem
poeta gnale so strasti,
da bo pristal v koticu mirnem,
je duša sanjala vse dni.

Z besedo je začaral zimo
in zacvetel v pomladne dni,
se vrnil v svojo je dolino,
ob Idrijci zdaj mirno spi.

Vse tiho spi in noč molči, gluha Idrijca šumi
in skozi gole veje tiho sneg drsi.
Gluha Idrijca šumi
in pritajeno skozi gole veje sneg drsi.

Fotografija: Ciril Lipušček, nastala je leta 1972

Častni gostje na proslavi 60. obletnice ustanovitve Prosvetnega društva v Dolenji Trebuši. Z leve proti desni: Ignacij Kogoj, bratranec Justina Kogoja, po katerem nosi društvo danes ime, Ivanka Kosmač Hvala, sestra pisatelja Kosmača, zborovodkinja in kulturna delavka, Peter Lipušček, nekdanji predsednik društva, Ciril Kosmač, pisatelj (v drugi vrsti), Engelbert Munih, zborovodja in organist, Franc Krivec, Kosmačev sosed in prijatelj, tudi domači vaški brivec (v drugi vrsti) in Štefan Lipušček, pevec, kulturni delavec in soustanovitelj Prosvetnega društva Vodnica leta 1912.

ZVEČER

Zadišal med rože je zlati večer,
noč mlada prinesla je srcu nemir;
morda pa le pride moj angel nocoj,
da bova izpila ljubezni napoj.

Kot vetrič se nežno je k meni privil,
ljubezni je sladke v kozarce nalil,
narisal v oblake je zame zlat grad,
obljubil mi večno, zeleno pomlad.

Srce mi za njega le bije močno
in v mislih je mojih njegovo telo,
na ustnicah čutim njegov še poljub,
in čakam na tisoče novih obljub.

Noč, ko ti prvič si mene poljubil,
noč, ko ti moje srce si zasnubil,
noč je pomladna bila nad menoj,
jaz pa s teboj sem, ti, ljubljeni moj.

NA PEČI

Ko otroci smo pozimi
v kot na peč se stisnili,
vsi ušesa smo napeli,
ko obiski so prišli.

Najbolj smo bili veseli
in radi smo poslušali,
ko je ded bil pri besedi
z zgodbami iz starih dni.

Rad je družbi spregovoril,
kakšni časi so bili,
na strahove se je spomnil
in na dneve, ki so šli.

Ko je bil on fant od fare
in odšel je med ljudi,
je spoznal, da prazne marnje
so strahovi, da jih ni.

Zgodbe o strahu, na moč zanimive,
zmeraj še žive so v naših vaseh,
staremu dedku zbudijo spomine,
družbi na usta pričarajo smeh.

Boj se človeka, ki cvenk mu je v čislih,
tak je nevaren za lepi naš svet;
ura strahov naj se vrne le v mislih,
ko še živ spomin je na čar mladih let.

NAJINA LJUBEZEN

Spet večer se spušča, mrak se je zgostil,
zvezde so prižgale zasanjani večer,
pesem se je fantov oglasila v noč,
jasno in veselo v mesečev zlat soj.

Za rožnim grmom za hipec se ustavim,
v daljo prisluhnem in začutim znova te,
božaš me nežno, kot bil bi pri meni,
ljubezni nekdanje ogenj vroči se prižge.

Vse trepeče v meni, ko le slišim te,
mehka melodija boža nežno me, vselej,
ko zapoješ v zvezdnati večer,
v srcu se rodi mi radostni nemir.

Misli so moje v trenutku pri tebi,
kot skupaj bila bi in zapela skozi noč,
glas tvoj me vabi na pota večerna,
z zvezdno kočijo se odpeljeva na vzhod.

Voziva se v daljo večno
in mlada sva, se ljubiva ...
Pelje naj kočija srečno se z nama tja,
kjer je luč, krasen dan ...

ČE KDAJ BI ZADELA

Jutro družino je mlado zbudilo,
se v šolo otrokom je znova mudilo,
mamiči stekel je delavnik že,
ko noč se je skrila na gozdne steze.

V službo minuto je spet zamudila
in točk se je dobrih pri šefu znebila,
pesmi drdral je čez dan telefon
in ni dal ji časa za misel na dom.

Zvezde je prve že noč naredila,
domov se je mamica naša vrnila,
otroci čakali so jo in mož,
za šolo naloge, smeti zvrhan koš.

Če kdaj bi zadela ona na lotu,
v toplice bi čudežne sama odšla,
pustila najdražjega v kuhinje kotu,
pa sam zdaj naj kuha, kot najbolje zna.

V topli se mamica vodi namaka,
toplice so želje le v mislih zvečer,
zadetek na lotu pač sreča ni taka,
kot sreča v družini, ljubezen in mir.

ŠOPEK SOLZA

Skozi solze se v noč dekle zazre,
kam šel je čas in kje je domača vas.
Vodijo še steze tja pod gore,
skrivajo v noč obraz, ko sliši se glas.

Naj solza ti na licu zacveti,
ko žalostno srce ti v noč ihti,
rosan je dan in s soncem obsijan,
solza je šopek čudovit nabran.

Prva ljubezen nepozabna je,
shranjena v dno srca je ranjenega.
Rane spomin ji stare spet odpre,
ljubljeni glas v spominu zašepeta.

NA ARDAČEM OBLAKU

Na mize vina glaš stoji,
Matija sladkuo se smeji,
nebeško kapljico bo spiu,
nazaj ju hitro bo naliu.

Nebeško kapljico slavi,
saj ne dobi ju iz kleti,
on prave, da rodi oblak ardač,
če je, vanika usak.

Gre u brajdo hlap'c prau usak večer,
ga peje lunin kraj'c u smer,
kjer roža ta z neba rodi,
teškuo tom diela use nači.

Na nebu u zvezdnatih načeh
lepuo se vide vinski mieh,
k'r zvijezda pade, nese ga gor z oblaka ardačega.

Na nebu plava ardač oblak,
na njem je vanuograd, vanike božji sad,
bi ahtal ju to žlahtno rožo usak,
zaklad z neba prau usem bi šenku rad.

V narečju iz okolice Liga po ljudskem izročilu.

NAZDRAVIMO SI, PRIJATELJI

Prijatelji smo, vesela družba,
se zbrali spet, da naš praznik lepši bo;
z vseh strani smo se pripeljali,
veselo znanci se srečamo.

Vsi - stari, mladi, dekleta luštna,
zdaj pesem našo si to zapojemo;
iz grl donijo glasovi zbrani
in skupaj glasno zavriskamo.

Iskreno si vsi nazdravimo prijatelji;
še dolgo naj bo veselje z nami;
v kozarcih se zaiskri še kaplja zlata,
izpraznimo jih vsi na eks do dna!

Skoz okna sveti svetloba jutra,
nedelje dan že oznanil nam je zvon,
ga pesem naša še bolj predrami
in žarke sončne pozdravimo.

Iskreno si vsi nazdravimo prijatelji;
da zmeraj srečo imeli bi mi vsi,
v kozarcih se zaiskri spet kaplja zlata,
izpraznimo jih vsi na eks do dna!

HČERKI

Na mlade dni je lep spomin in na otroške želje;
zlato mož, hčerka in sin v sanjah mojih žive.
Leta so šla, skritih želja niso odnesla s seboj,
hčerka se zdaj v zibki smehlja, srček je moj.

Srečo in smeh vidim v očeh, ki sta kot bisera dva,
gresta po vseh naj poteh, kjer boš ti stopala!
Sanjaj, kot jaz v mladih sem dneh, pravo se vseh
naj želja zmeraj pozna v tvojih očeh, kjer ni meja.

Žarek nam prinesel jok je tvoj in otroški smeh,
mamica in očka nanj ponosna sta oba,
srečna je družina, kjer je otrok veselje vseh,
hčerka, žarek zlato, sreča naj se ti smehlja!

MLINSKO KOLO

V grapi je zaraščeni,
od sveta pozabljeni,
v mahu tam skrit moj stari mlin,
na mladost je lep spomin.

Mlinsko kolo se vrti,
v moko mlin zrna drobi,
pesem si kamna pojeta,
ko meljeta.

Se mlinar v brk smeji:
naj kamen se vrti,
saj dobro merico
za lon vzel si bo,

če bo prišel deklič,
ne vzame moke nič,
poljub ji bel bo dal,
mož bi rad njen postal.

Leta mlin življenja so,
ki prehitro meljejo;
če mlad boš njivo zasejal,
se ti bo zlat klas smejal.

Mlinar to naš vedel je,
deklici vzel je srce,
peljal je mlado pred oltar,
ji prstan dal.

Fotografijo hrani fototeka Cerkljanskega muzeja

V mlinu se vse lahko pove dvakrat, pravi pregovor. In marsikdo je to marsikdaj izkoristil za to in za ono. Tudi ljubezni so si izpovedovali ob ropotu mlinskih kamnov. Vse polno je bilo včasih v naši dolini mlinov in žag. To mlinsko kolo se je vrtelo v Lazu v Dolenjih Novakih. Če bi mlin lahko govoril, bi imel veliko povedati.

KRAŠKA ROMANCA

Na Krasu, tam bori šumijo
in reka ponikne v skale,
kjer brinovke burjo lovijo,
na Krasu je moje dekle.

Vse misli so moje pri tebi,
ti, Kraševka, brhko dekle,
za zmeraj rad vzel bi te k sebi,
na ravno, zeleno polje.

Na kraški planoti prelestni
doma so pokončni ljudje,
in noče v dolino k ljubezni,
na Krasu ostane dekle.

Na vetriču kraškem
med bori igrivo vihrajo lasje,
ko bom se poslovil ob zori,
poljub vetru boš dala za me.

NAŠ OČE

Nov list zdaj popisan, dragi oče, je v življenju,
za praznik smo tvoj vsi vrnili se domov,
vse slabo pozabi, kar minilo je v trpljenju,
saj zvezda prijazna je, ki kaže tvoj nov dan.

Kot stari si hrast, ki sredi polja kvišku raste,
in vračajo ptice se spomladi v tvoj objem,
saj v zimi vihar ni ti korenina ne presahne,
prav vsako pomlad se znova zbujaš spet zelen.

Še enkrat nam opiši, oče, svoja pota,
povej spomine, kako vse mine,
se zdaj še enkrat povrni v svoja mlada leta,
ko je igralo v pomlad srce ...

NJEMU V SPOMIN ZVONI

Posvečeno Frančišku Borgii Sedeju

Živ spomin na tisti je čas,
ko bil je naš pastir,
širil je ljubezen med nas,
oznanjal ljudstvu je mir.
Deželo on slovensko
in jezik svoj je ljubil,
deževno noč jesensko
s pomladnim je žarom vedril.

Nosil je slovensko ime,
spominjal se je rad
na prelepe rodne gore,
na svoje zemlje zaklad.
Vodil modro mimo čeri
je naš slovenski rod, ljubil
zvesto svoje ljudi,
boril za svoj se je rod.

Jezike vse svetovne
je modri mož govoril,
sinove je duhovne
v jeziku njih rodnem učil.
Črni val naš breg je prekril,
on moral je v pristan,
Svete gore mir je odkril,
od tam zre k nam v Števerjan.

Na Sveti gori spi naš vodnik,
nanj spomin je z nami;
duh njegov bedi,
spomni nas zvonik –
v mraku zvečer,
ko spet zadoni
s te gore v dolino -
glas zvona drhti,
mu v spomin zvoni.

Fotografijo hrani fototeka Cerkljanskega muzeja

Frančišek Borgia Sedej, cerkljanski rojak, je bil na čelu goriške nadškofije v času najhujših fašističnih pritiskov. V svojem duhovnem občestvu je nagovarjal vsakogar v njegovem jeziku: italijanskem, hrvaškem, furlanskem in slovenskem. Zaradi spoštovanja različnih kultur in jezikov je fašistom postal trn v peti. Leta 1931 se je moral umakniti. Pokopan je na Sveti gori nad Novo Gorico, od koder se lepo vidi v Števerjan, kjer je med drugim služboval tudi nadškofov sorodnik Ciril Sedej in kjer domuje Slovensko katoliško prosvetno društvo, ki ponosno nosi nadškofovo ime. Katoliško prosvetno društvo Frančišek Borgia Sedej vsako leto organizira znani števerjanski festival slovenske narodno zabavne glasbe.

PRAVA IZBIRA

Kdo neki frajer je neznani,
ki avto športni nov ima,
frizurca je po modi zadnji
in obrniti prav se zna.

Naj te videz ne premami
in športni avto nov za dva,
je videz ta njegov sedanji
kot kup le lanskega snega.

Težko je res v modernem času
dobiti pravega moža,
da je postaven in na glasu
ga dobrem cela vas ima.

Na Goriškem in na Krasu
pa kdo še kakega pozna:
širok v ramena, ozek v pasu,
za rundo rad v gostilni da.

Videla sem ga v nedeljo,
po parku se sprehajal je;
in kot da čutil bi zadrego,
z očmi se je dotaknil me.

Pazi deklica se mlada,
to zapeljivec mora bit;
gradove zida, pesmi sklada,
da bi te spravil za svoj zid.

V ZIMSKI NOČI

Večer je tih in skozi veje sneg polzi,
v daljavi v zimski mrak prižgejo se luči,
po poti skozi snežno noč pa stopam jaz,
k dekletu vleče me ta zimski čas.

Je dolga pot do nje in hladne so noči,
ljubezen vroča je, ki v srcu mi gori;
čarobno kupo sreče bom popil do dna,
saj tudi ona mene rada ima.

V prelepih zimskih teh nočeh
spet je na obrazih smeh,
najlepše se mi vse
to noč zgodilo je.

Poljubil svojo ljubico,
objel čez pas sem jo močno;
bela zimska noč,
spominom si v pomoč!

NOVOLETNA ŽELJA

Prazniki spet so pred vrati,
nič se jih ne veselim,
rečem vam, kakor med brati,
ker pravih daril ne dobim.

Staro zaspalo bo leto,
kmalu bo le še spomin,
nič ni prineslo, presneto,
ko vse je bilo še pred njim.

Skromna ni želja ta moja,
tebe se jaz veselim,
moja naj roka bo tvoja,
ves tvoj da bi bil, si želim.

Nočem jaz Novega leta,
nič se ga ne veselim,
napiši, usoda presneta,
za zmeraj da njo jaz dobim!

DAN JE SIV

Dan je siv, nikjer ni sonca,
pada dež droban,
pot je krog, ki nima konca,
vodi v temno me dalj;
le navzgor vzpenja se po kamnitih rebreh,
strma je, a trdno vem, da na vrh se povzpnem.

Ko te ni, predraga moja,
mislim le na te,
ure dolge so, kot leta,
vroče te čaka srce;
upam le, da vrneš se in preženeš nemir,
da potrkaš danes že, ko prižge se večer.

Srečen te, ljubica, objamem
in obraz ti stisnem v dlani,
ljubezni spet najini verjamem,
ko šepneš mi, da moja boš vse dni.

Življenje zdaj drugačno je, sonce sije nanj,
sem pot med rožami ubral, vedno cveti nama maj;
dan znova hitro mine vsak, noč prekratka je,
kar v življenju je lepo, vse prehitro gre.

Srečen te, ljubica, objamem ...

ZAPELA BOM PESEM NOCOJ

Zapela bom pesem nocoj,
vse vas bi rada objela,
zapela bom pesem nocoj,
kot ptica bi vam zažgolela.

Zapojte to pesem z menoj,
vse naj obišče vas sreča,
zapojte to pesem z menoj,
prižge naj ljubezni se sveča.

Ljubezen, zdaj pesem zapoj,
stih tvoj naj krona bo dneva,
ljubezen, zdaj pesem zapoj,
se zvezda za tebe rojeva.

Četudi ljubezen je slepa,
svet se okrog nje vrti,
vrata povsod nam odklepa,
zaljubi nocoj se še ti!

SMEH JE POL ŽIVLJENJA

Prinese valček naj veselje
in skrite želje spet budi,
dobra vila vam bo v življenje
pot posula z rožami.

Prelep je praznik, poje pesem,
naj to bo rojstni dan al' god,
dobro voljo vam jaz prinesem,
dam jo vsem ljudem povsod.

SmeH je pol življenja vseh ljudi,
tisočkrat zato se rad nasmej,
pesem naša v lepe dni želi,
kar od nas dobiš, to rad imej.

Čez leto dni se spet dobimo,
ko z nami praznoval boš ti,
kaplji zlati se nasmejimo,
sreče vsak ti zaželi.

SmeH je pol življenja ...

SLAP ŽIVLJENJA

Kdo bo uganil te skrite sanje,
kdo želje prebral mi iz oči,
odkril pajčolan notranjosti?

Vse misli moje, vse moje tajne,
odkril boš in zdramil samo ti,
ko luč zagori!

Kdaj bo napočil trenutek srečni,
bo mnogo preteklo še noči,
da v meni odkril boš radosti?

Težko že čakam na dan pomladni,
ko s soncem prišel boš k nam smeje:
Vem tvoje želje.

To slap je življenja naših dni,
v srcih globoko zdaj še spi
in čaka, da kdo ga prebudi,
čar najde noči.

PESEM ZA VAS

Naša pesem v smeh odeta
moj spremlja vsak korak,
med seboj nas vse prepleta,
za vas jo pojem rad.

Na težave vse pozabim,
ko zadoni v nebo,
z njo na šagro vas povabim,
da vsem nam bo lepo.

Pesmi naših naj očetov
s teboj žive vsak dan,
dni pretekle starih dedov
naj prineso na plan.

Petje je bilo veselje,
ko zacvetel je breg,
izpolnile so se želje,
je v noč zavriskal meh.

Kjer pesem je, tam sreča smeje se,
lepo zveni, z njo svet se lepši zdi,
kot sonce je, ki zjutraj se prižge,
vse oživi in dan iz sanj zbudi.

MLINARJEVA HČI

Bistra voda mlina starega kolo vrti,
z nasmehom fante meša mlinarjeva hči.
V moko mlinski kamen žito spremeni,
deklici se svetijo zaljubljeno oči.

Prinesel vrečo žita takrat sem iz vasi,
pozabil sem na moko in na vse stvari,
njo ves dan bi gledal, ki se mi smeji,
poslušal mlinski kamen, prepeva pesem si.

Tam tiho reka teče in stara vrba spi,
sanja o spominih iz mojih mladih dni,
zgodba spet pred mano stara zaživi,
kako bilo je v mlinu, ko moja bila si.

Dolina žag in mlinov spomin je tistih dni,
ko mlinsko se kolo v čas stari zavrti;
vsa lepa v mojih mislih ona tam stoji,
kraljica v mojem srcu je mlinarjeva hči.

Vse najboljše za te!

Človek je zmeraj vesel, če ga okolica spozna in dobro oceni njegovo delo. Tudi meni je lepo pri srcu, ko k meni pristopi prijatelj ali znanec in me poprosi, naj napišem nekaj rim za njegove starše ali sestre in brate, strice in tete, za prijatelje, ki praznujejo. To rad naredim.

Pa tudi moji najbližji so ob prelomnih obletnicah deležni kakšnega mojega verza. Rečem vam: več kot odlično je vse to. Rime pristanejo v okviru na vidnem prostoru v stanovanju, meni pa ni treba kupovati dragih daril.

ZLATI TRENUTKI

Ob zlati poroki Ferda in Lojzke

Zelena na sliki je v Brdih pomlad,
Livade in brajde in ves svet je mlad;
Alojzija, Ferdo, domača družina
Trči zdaj z glaži naj briškega vina
In zlati obletnici poje naj rima!

Tisti so časi že daleč sedaj,
Roko je zaprosil, ko bil je maj;
En fant bil postaven je Ferdo tedaj,
Najlepše cvetela Lojzka je zanj.
Umaknila sta v zakon se, sreče okop;
Tiho v trenutkih je zlatih na rob,
Kar sta želela - sreča pripela.
In slabo vso voljo s seboj noč je vzela.

DRAGI TETI

Teti sodelavca Dušana za 90 let

Jasen Ti večer življenja vsak od nas želi,
Utrinek srečne zvezde to naj potrdi,
Svetloba jutra vsepovsod Te spremlja,
Tvoje šmarnice dišeče lepše naredijo dni.
Igrivo kot nekdanje oko se Tvoje smeje,
Nikoli Ti obraza žalost ne zmračí,
Imamo res Te radi, zapojmo skupaj vsi.

MILOJKI

Prijateljici sodelavke Marije za 50 let

Med rožami, ki jih zaliva,
Išče pot v zrele dni;
Let nam svojih ne prikriva,
O njih takole govori:
»Je Abraham res pravi mož,
Ker je prinesel šopek rož,
In dal modrosti zvrhan koš.«

MARIJI

Prijateljici sodelavca Dušana

Marija, prišla so leta okrogla,
A žalostna niso, bo polka zagodla.
Rada zapleši, naj svet ostrmi,
In preko ramena zdaj vrzi skrbi.
Jasen naj zmeraj tvoj bo pogled,
In smeh na obrazu sreče bo sled.

JOLANDI

Deljkini mami

Jeseni ni, ni zime; kmalu nam pomlad
Odprla raj zelenih bo livad,
Ljubezni bo natresla polne vreče,
Ali čutiš, že sapa z juga vleče?
Naj polno bo srce ti sreče,
Darilo to je moje, ki ti stiskam dlan,
In naše družbe zate, za tvoj rojstni dan.

SILVI IN PETRU

Ob srebrni poroki

Življenje se smeje kot suho srebro,
spokojno in mirno ta leta teko,
kot vajin poročni bi včeraj bil dan,
je v lepem spominu še ves nasmejan.

Veselje bilo je na dolgih poteh,
vse žalostne sence premagal je smeh,
grenke v pozabo so kapljice šle
kot sneg, ki stopil se je davnega dne.

Poroka srebrna je kot sonca dotik,
ljubezen naj brani, in duši nahrani,
in vajine sreče bo mik.

Mir, zdravje in srečne naj bodo poti,
veliko veselja življenje naj spremlja,
vsak Petru in Silvi želi.

MIRANDI

Mami sodelavke Renate

Mama žar je v očeh
In čar ljubezni nas vseh;
Rastemo ob tebi v cvet,
Abraham bo ves prevzet.
Naša želja pa je ta:
Draga mama, Bog naj da
Iskrene sreče iz srca.

PAVLU

Deljkinemu očetu

Polja so zelena in trte negovane,
A da bi še vinograd rezal, so tvoje želje znane.
Veliko si pridelal žlahtnih trt sadov,
Enkrat že iz brajde se vrni k nam domov,
Lepo nam živi in zdrav bodi v letih modrih!

LOTRANSU

Naj bo srečno začeto novo spet leto

Levjesrčno se mi tu borimo,
Od zmage k novi zmagi spet hitimo;
Tovor, kjer je treba, brž dobimo,
Rož'ce spolu nežnemu sadimo,
Tudi kakšne žolčne se znebimo!
Na poti naši nič nas ne ustavi;
Steklarna naš je znak in partner pravi.

DELJKI

Dan lep je zasijal čez plan,
En dan poseben, poln vonjav;
Ljubezen je čutiti v zraku,
Jeseni dih, večer sanjav.
Kakor svetla luč si v mraku
In kažipot si sred' planjav.

MAMI AMALIJI ZA DEVETDESETI ROJSTNI DAN

Poletni večer nad dolino vasuje,
roj mojih kresnic med cvetovi domuje,
potok nam večno igra simfonijo,
sape večerne od juga dišijo.

Se hiša domača pod skalno pečino
skrivnostno nasmiha v Žbika strmino,
pot te je tvoja na njive vodila,
zlata jesen je bogato rodila.

Zgodaj ob jutrih si nas prebudila,
ko niso zaspale nočne še vile,
med trave zelene pot je zavila.

Pridno je delala tvoja družina;
iskala si vneto, da pot bi našla,
da bi strmina postala ravnina.

NAENKRAT ME PRIME

Naenkrat me prime,
pred koncem te zime,
da rime napišem,
iz duše izbrišem
grenke spomine,
preden me mine.

Tam v sencah stojijo,
zahrbtne se zdijo
podobe slabosti,
zelene norosti;
odmevom teh dni
bledijo moči.

Nad reko mladosti
spomini sladkosti
mi pesmi igrajo,
kot le oni znajo;
vsa okna odpri,
po senu diši.

HVALA, KER SMO POSTALI ZNANCI. POSTANIMO ŠE PRIJATELJI!

Z glasnim jokom sem ob svojem rojstvu, 2. maja 1951 ob tretji uri zjutraj, pozdravil mamó Amalijo in očeta Jožefa v najlepšem kraju pod soncem, v grapi Hotenje v Dolenji Trebuši na Tolminskem. Kot vsak prvorojenec sem jima naredil veliko veselja, kasneje v življenju pa tudi nekaj skrbi.

Neizbrisen pečat so pustili na meni domače strmine, grape in hribi, potoček Hotenjska in reka Idrijca, čeprav sem rojstno vas kmalu zapustil. Domačini radi rečejo, da so trebuške strmine tako hude, da tam še pes z ritjo laja, ker se mora z gobcem držati za grivo, in da je na daljnovodih napeljana bodeča žica zaradi nevarnosti, da bi elektrika zdrsnila v dolino. Pa šalo na stran, najlepše na svetu je v tej vasi, kjer sem tudi obiskoval prve razrede osnovne šole. Učenost višjih razredov sem nabiral v osnovni šoli Dušana Muniha na Mostu na Soči, nato nadaljeval na poklicni in kasneje tehnični strojni šoli v Ljubljani. Ob delu sem študiral tudi na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju.

Ves čas svojega delovanja sem se udeleževal raznih strokovnih funkcionalnih seminarjev, predvsem na področju prodaje, ki ji je posvečeno moje poklicno življenje. Živim in delam v Novi Gorici, mestu vrtnic, ki s svojim lepim in mladostnim okoljem zelo pozitivno vpliva name.

Že mlad sem se srečal z ljubiteljsko kulturo, saj v mojem domačem kraju deluje Prosvetno društvo »Justin Kogoj«, ki je od začetka zadovoljevalo moje potrebe po izražanju notranjih čustev. Tu sem začel sodelovati v raznih pevskih zborih, igralski skupini, igral sem v domačem glasbenem ansamblu, nastopal pa sem tudi samostojno kot povezovalac raznih predstav in kulturnih programov, kar z veseljem počnem še danes.

Slovenski jezik je bil od nekdaj moja ljubezen, ob vsaki priložnosti je nastala pesmica in zmeraj, ko je bilo treba napisati govor za kakršnokoli proslavo, sem bil takoj zraven.

Zgodilo se je, da so moji prijatelji ustanovili ansambel

Vrtnica, imeli so nekaj lepih napevov, manjkala pa so besedila. Poizkusil sem jih pisati in šlo mi je. Kmalu so izvedeli zame še drugi in napisal sem kar nekaj besedil za različne ansamble iz vse Slovenije.

Zahtevna služba, televizijske in radijske oddaje in druge življenjske obveznosti so me v kasnejšem času nekoliko oddaljile od te moje prve ljubezni pisanja besedil za slovensko glasbo. Vseeno pa čaka na uglasbitev še kar nekaj mojih del.

Besedila pišem tudi tako, da na že napisano glasbo napišem besede. Najprej poiščem idejo, pri čemer mi je dobra glasba zmeraj v spodbudo, potem pa se začne včasih kar dolgo razmišljanje o zgodbi, ko pa sedem pred računalnik, je pesmica navadno napisana dokaj hitro.

Najraje pa pesmi pišem po notranjem naročilu. Pisal bi jih tudi, če nobena ne bi doživela uglasbitve. Po svetu hodim res odprtih oči in ušes in ko doživim zgodbo, ko se mi pripeti nekaj zanimivega, ko opazim kaj nevsakdanjega, me ta dogodek ali zgodba spremlja, vse dokler je ne izlijem na papir. Pisanje pesmi mi pomeni tudi nekakšno notranje očiščenje.

Ni tako zelo veliko pesmi, ki sem jih napisal, a ponosen sem na vse, ki so podpisane z mojim imenom, prav vse imam rad. Na nekatera besedila pa sem še posebej navezan. Sem prištevam naslednja: Idrijca, reka moje mladosti, ker me spominja na moj dom in mladost; Trentarska domačija, ki je bila pred nekaj leti zmagovalka festivala v Števerjanu; Stari hlapon, ki ga je nagradila komisija na festivalu na Ptuju; Mešetar Zalar, Pod Jalovcem, Panjske končnice, pa še kakšno bi lahko dodal. Največ mojih besedil so uglasbili Darko Tušar, Jože Burnik, Boris Rošker in drugi. Začetek ustvarjanja pa me povezuje z Andrejem Plesničarjem. Še posebej pa naj izpostavim pesem Kosmačev pomladni dan, ki je nastala v čast stote obletnice rojstva poeta naše doline. Pesem je Matej Kavčič uglasbil za moški zbor in na koncertu v počastitev spomina znanega rojaka so jo zapeli združeni zbori spodnje Idrijske doline. Na predstavitev na narodno-zabavni sceni pesem še čaka, čeprav je Klemen Leben note že napisal.

S svojimi glasbenimi sodelavci ugotavljamo, da je za doseganje cilja, ki je dobra skladba v celoti, kjer so zdru-

ženi: besedilo, glasba, priredba in dobra izvedba, potrebno tudi srce in veliko medsebojnega prijateljstva in spoštovanja.

Slovenska narodno-zabavna glasba je naša, je slovenska. Njeni očetje Slavko Avsenik s svojim kvintetom in Beneški fantje so Slovenci. Prav po njihovi zaslugi je slovenska narodno-zabavna glasba postala najzanimivejši slovenski izvozni artikel. Prav žalostno je, da nekateri mislijo, pa tudi javno izjavljajo prav nasprotno da smo to glasbo Slovenci uvozili iz Avstrije, in ji dajejo zanimiva, po njihovem žaljiva imena tudi goveja muz-ika ji rečejo, med drugim. Meni pa ta goveja glasba, pa tudi goveja juhica prav dobro tekneti in mislim, da se je tudi kritiki te vrste ne branijo. Vsaj dokler ju bodo imeli na razpolago. Govejo juhico, pa tudi slovensko domačo glasbo. In s tem tudi življenjski standard. Gospodarskega in kulturnega. Mimogrede oba sta zelo močno povezana med seboj in enega brez drugega ni.

Slovenska narodno zabavna glasba je morda res glasba, ki je nekoliko preprostejša, je glasba, ki gre brez prevelikega razmišljanja v ušesa. Je pa tudi glasba, ki je slovenska! Pevci pojejo v slovenskem jeziku in naši vrli narodno- zabavni glasbeniki nezavedno dajejo velik prispevek k ohranjanju našega lepega slovenskega jezika in s tem naše kulture v času, ko vsa naša Zemlja, ta naš lepi modri planet, vse bolj postaja ena sama velika vas.

In prav zaradi slednjega je zelo pomembno: Potrudimo se za kakovost besedil v tej glasbeni zvrsti.

Hvala, ker si dajemo podporo. Hvala za podporo našemu jeziku in kulturi.

In domači glasbi!

Na koncu moje predstavitve naj zapišem, da čutim, da bodo moje najlepše pesmi napisane šele v prihodnjem času, in da komaj čakam, da jih muze pokličejo iz moje notranjosti.

MOJ PRIJATELJ – RADIJSKI MIKROFON

Moja oddaja na radiu Nova v Ajdovščini z naslovom »Veter nosi pesem mojo« je nastala pravzaprav zaradi nespোরazuma. Zgodilo se je tako:

Poleti, leta 1997 sem v okviru praznovanja vaškega praznika, sv. Jakoba v Dolenji Trebuši, kjer sem doma, organiziral srečanje ansamblov, za katere pišem besedila. Želeli smo si čim večjega obiska, zato sem izkoristil vse možnosti reklame, tudi radijske. Z Edvardom Pelicom, ki je bil takrat glavni in odgovorni urednik na radiu Nova, sva se poznala že od prej; prosil sem ga za objavo reklame, privolil je s pripombo, da bom v zameno prišel naredit oddajo. Ker sem razumel, da me vabi za gosta, sem seveda privolil. Jeseni pa me je gospod Pelicon spet poklical, ugotovila sva nespোরazum, se nasmejala in oddaja je kljub temu oktobra še istega leta stekla, od tedaj je bila na sporedu neprekinjeno vsako nedeljo od 11.00 do 13.15, vse do leta 2009. Oddaja je preživela različne direktorje radia in različne lastnike tega medija, le zvesti poslušalci so ostali isti. Oddajo sem vodil kar sam in kar je še najbolj zanimivo; že od vsega začetka pa skoraj do konca je bila ekipa oddaje ista; za tehniko je vzorno skrbel prizadevni tehnik Martin Pelicon, mlad fant, ki je na začetku gledal na narodno-zabavno glasbo z veliko rezervno, kasneje pa je postal že kar pravi oznavalec in strokovnjak za to glasbeno zvrst. V zadnjem času so za tehniko skrbeli različni mojstri, od prvega maja 2011 pa radio Nova ne oddaja več.

Preden se je oddaja začela, sem veliko razmišljal o imenu oddaje in se o tem pogovarjal s prijatelji. Slučajno sva se srečala z Darkom Tušarjem, znanim glasbenikom in nekoč tudi radijskim urednikom, beseda je dala besedo, Darko je vzel papir in svinčnik in si zapisoval predloge. Kar naenkrat je obstal: »To, to bo pravo za Vipavsko dolino, kjer je veter doma, Veter nosi pesem mojo!« In tako je tudi ostalo. Darku gre zahvala za zelo posrečeno ime.

Oddaja je bila sestavljena iz dveh delov, v prvem sem predstavljal gosta, ki je bil glasbenik ali kako drugače 139

povezan z glasbo; predstavil sem vse vidnejše ustvarjalce v Sloveniji; glasbenike, vodje ansamblov, pisce besedil ..., drugi del pa je bil rezerviran za glasbene želje poslušalcev, ki so vneto klicali na naše telefonske številke. Ta del oddaje je bil zelo priljubljen, kar je dokazovala stalna zasedenost naših telefonov. S poslušalcem sem se v živo pogovarjal o najrazličnejših stvareh, potem pa si je ta izbral pesem, ki smo mu jo zavrtili.

Vsako leto je radio Nova organiziral tudi javno radijsko oddajo v veliki dvorani športnega centra Police v Ajdovščini, na kateri so nastopali trenutno najboljši in najpopularnejši ansambli iz vse Slovenije. Po velikem številu zadovoljnih obiskovalcev pa vesel ugotavljam, da je tudi na Primorskem, ki je bila še do pred kratkim mačehovsko razpoložena do narodno-zabavne glasbe, leta dobila svoj prostor.

Leta 2000, v jeseni, me je k sodelovanju povabil Darko Laharnar, direktor Alpskega vala iz Tolmina, ali bolj uradno radia Kobarid, in od takrat sem tudi tam vsako nedeljo od 8.30 do 9.30 vodil podobno oddajo, ki pa je dobila ime po mojem besedilu, ki opeva Sočo Zelena solza. Med poslušalci je bil odziv zelo dober, zato je omenjeno oddajo leta 2001 v jeseni začel prenašati tudi radio Odmev in lahko sem se pohvalil z res veliko slinostjo, saj sem pokrival kar dobro polovico Slovenije.

Med tem časom sem sodeloval tudi s televizijo Vitel in v treh sezonah je nastalo približno sto dvehurnih oddaj. Zelo je bilo zanimivo moje srečanje z novim medijem, o katerem bi lahko napisal knjigo. Za zdaj pa naj ostanem samo pri tem, da rečem, da je bilo delo na televiziji zame res zelo prijetna izkušnja.

Tudi mednarodno sem bil dejaven. Ob obisku v Avstraliji sem navezal stik z radijsko postajo SBS, z urednico Karolino Antauer, s katero sem zgledno sodeloval vse do njene prezgodnje smrti, moje sodelovanje s slovenskim programom SBS pa se je potem nadaljevalo tudi v času urednikovanja Tanie Smrdel. Tudi za to postajo sem pripravil nekaj čez sedemdesetdesetminutnih prispevkov, ki so govorili o slovenski glasbi, o etnoloških zanimivostih, o zanimivih ljudeh in slovenskih krajih. O vsem, kar je zanimalo slovenske izseljence. Naj kot zanimivost napišem, da sem omenjene oddaje delal popol-

noma brezplačno, tudi stroškov nisem imel pokritih, česar pa mi nekateri še zdaj ne verjamejo.

Moje oddaje vse do konca, ki se je zgodil aprila 2009, niso doživljale večjih sprememb, saj so bile pri poslušalcih izjemno priljubljene; majhne spremembe so seveda bile, prevelike pa spet ne, ker bi bilo to boleče za poslušalce, ki so imeli oddaje radi. Zmeraj sem bil zagovornik kvalitete in sproščenosti, po čemer sem bil tudi znan. In seveda sem bil znan po samo dobri glasbi, ki se je vrtela, ko sem sam držal roko čez.

Dokaz, da je bila moja pot prava, so zdaj, še po dveh letih ko to pišem in ko se na mojih frekvencah oglašajo drugi glasovi klici poslušalk in poslušalcev na mojo domačo telefonsko številko, ki mi zatrjujejo, da moje oddaje pogrešajo.

Preizkusil sem se tudi kot pišoči novinar, saj sem na povabilo urednika Maksa Hodžiča za Primorske novice napisal niz člankov o slovenski domači glasbi in o drugih, predvsem etnoloških zanimivostih in glasbenih dogodkih.

Začasno sem se prebudil iz sanj in poslušalcev in bralcev, svoje drage publike, ne poizkušam več vzgajati s čim boljšo domačo glasbo, ki je opremljena s čim lepšimi besedili, ki bi lahko bili tudi poezija. Ali počno to zdaj drugi? Ali pri tem posredno skrbijo za naš jezik, ki ga govorimo v tej majhni vasici sveta, Slovenija imenovani? Kakor kdo!

Morda pa bom kdaj spet sanjal. Nikoli ne reci nikoli!

OZRI SE Z NOSTALGIJO!

Za pričujočo knjigo stojita dva izkušena in preverjena avtorja – Ivan Sivec in Anton Gričnik in nedvomno je tudi njena zamisel del njunih predstav in pričakovanj. Je domovinska oziroma domoljubna, je blizu preprostemu bralcu in je narodnopolisna. To so tri lastnosti, ki pa vendarle ne ustvarjajo vtisa »ljudske« literature. Najbrž bi se avtor lahko meril z drugimi iz svoje generacije s pisanjem lirike, a se je zavestno odločil za nekaj drugega. Ker je znan kot pisec besedil za narodno-zabavne napeve, hkrati pa še novinar in moderator, je s skrbno kombinacijo vseh treh prej navedenih lastnosti sestavil knjigo, ki jo navdihuje nostalgija za časom otroštva in mladosti, za izginjajočim svetom, za spevnostjo, za življenjem s starimi običaji. Vse to živi še vedno – dokler se vsega spominjamo in dokler predstavlja v nas kot neka vrednost. Skupaj z zapisi Milana Ježa, ki govorijo o njegovem delu, predstavlja knjiga neke vrste spominski album, je zaokrožitev nekega lepepega, nepovrnljivega življenjskega obdobja.

Marjan Pungartnik

Milan Jež (*2. maj 1951, Dolenja Trebuša na Tolminskem). V osnovno šolo je hodil v Dolenji Trebuši in nato na osnovno šolo Dušana Muniha na Mostu na Soči, nato nadaljeval na poklicni in kasneje tehnični strojni šoli v Ljubljani. Ob delu je študiral na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju. Že zgodaj se je vključil v delovanje kulturnega društva Justin Kogoj in priložnostno pisal. Začel je pisati besedila za narodnozabavne napeve. Delal je kot komercialist, ukvarjal pa se je z vodenjem radijskih oddaj na radiu Nova in radio Kobarid. Številna njegova besedila so uglasbena in zanje je prejel tudi nekaj nagrad.

Publikacije:

IDRIJCA, REKA MOJE MLADOSTI, pesniška zbirka,
Ico, Kamnik 2011

PO SENU DUŠI, kratka proza, Ico, Kamnik 2013

KAZALO

<i>Naša reka mladosti</i>	7
<i>mag. Ivan Sivec: MILAN JEŽ, PESNIK IDRIJCE IN NJENIH LEHOT</i>	
<i>Anton Gričnik: MILANOVI »PRVOROJENKI« V POZDRAV</i>	9
<i>V branje vam ponujam pesmi</i>	14

17

Kje so tiste stezice?

IDRIJCA, REKA MOJE MLADOSTI
DOMOTOŽJE
GORSKA VAS
MOJA TREBUŠA
JAZ SEM TREBUŠAN
KANOMLJA
LEDENA JAMA
NA JAVORNIK
NA POSTOJNSKEM
IDRIJSKE ČIPKE
POD JALOVCEM
ZELENA SOLZA
REZIJANSKI BRUSAČ
ŠTEVERJANSKA
TRENTARSKA DOMAČIJA
KJER VESELJE JE DOMA
BRIŠKA
DIVJE BABE IN PRVA PIŠČAL
PESEM ZA SLOVENIJO

Vse žive dni med ljudmi se marsikaj zgodi.

GASILSKA
SVETI MARTIN
ZLATE PRSTE IMA MUZIKANT
MARTINOVANJE V BRDIH
OB BOŽIČU
BOŽIČA ČAS
MATI NAS NA PRAGU ČAKA
OB KOŠNJI
NAROBE SVET
KO SREČA ONA ABRAHAMA
TEBI ZA GOD
ODPRITE VRATA VALENTINU
ZADNJI GOSPODAR
VIPAVSKI FURMANI
PRIJATELJ IZ NEKDANJIH DNI
O MUZIKANTU GLAS
GODEC JAKA
MEH NAM RAZTEGNI

PRAVLJICA O DEŽJU
SKOK ČEZ KOŽO
KAMNITI VELIKAN
MEŠETAR ZALAR
RAJTAR
PANJSKE KONČNICE
PRI SVETEM ANTONU
KRESNICA
NAŠ DIREKTOR
STARI HLAPON
BOGATAŠ

Vtisnjeno v srce

BESEDA SLOVENSKA
SOL IN MODROST
SREČA
KDO SI?
LEPO JE ZA PRAZNIKE BITI DOMA
DEDKOVA PESEM
PO SENU VSA DIŠIŠ
VES SVET JE MOJ
NI VSE ZLATO, KAR SE SVETI
ONA SANJA
VSE TRI IMA RAD MUZIKANT
MOJA TAKA BO
SANJE OTROŠTVA
VRTILJAK
LJUBEZEN OB MORJU
KORAJŽA NAJ VELJA
V POMLADNEM JUTRU
KOT BISER JE KOTIČEK SKRIT
O BREZNU IN ZLATEM ORLU
KOSMAČEV POMLADNI DAN
ZVEČER
NA PEČI
NAJINA LJUBEZEN
ČE KDAJ BI ZADEL
ŠOPEK SOLZA
NA ARDAČEM OBLAKU
NAZDRAVIMO SI, PRIJATELJI
HČERKI
MLINSKO KOLO
KRAŠKA ROMANCA
NAŠ OČE
NJEMU V SPOMIN ZVONI
PRAVA IZBIRA
V ZIMSKI NOČI
NOVOLETNA ŽELJA
DAN JE SIV
ZAPELA BOM PESEM NOCOJ
SMEH JE POL ŽIVLJENJA

SLAP ŽIVLJENJA
PESEM ZA VAS
MLINARJEVA HČI

Vse najboljše za te!

ZLATI TRENUTKI

DRAGI TETI

MILOJKI

MARIJI

JOLANDI

SILVI IN PETRU

MIRANDI

PAVLU

LOTRANSU

DELJKI

MAMI AMALIJI ZA DEVETDESETI ROJSTNI DAN

NAENKRAT ME PRIME

*HVALA, KER SMO POSTALI ZNANCI. POSTA-
NIMO ŠE PRIJATELJI!*

MOJ PRIJATELJ – RADIJSKI MIKROFON

MARIBORSKA LITERARNA DRUŽBA

Zbirka *eDition* 10

Urednik: Marjan Pungartnik

Milan Jež:

IDRIJCA, REKA MOJE MLADOSTI

Uredil: Marjan Pungartnik

Spremnne besede:

mag. Ivan Sivec

Anton Gričnik

Milan Jež

Oprema in stavek:

Marjan Pungartnik

Izdala:

Mariborska literarna družba

kot svojo

286. publikacijo

E-stavek:

Mariborska literarna družba

v avgustu 2013

Cena: 5,00 Å

ISBN 978-961-6850-19-3

SANJE OTROŠTVA

Slike otroških dni še so mi pred očmi,
v sanje pripeta so mlada leta;
nad mano ščip žari mojih najlepših dni,
rosa večerna se lesketa.

Stara domačija
tam za vasjo počiva,
tiha melodija sanjam
svoj čar odkriva,
zvezda je žarela
srečna iz mladih dni,
mati mi je zapela:
Sladko, otrok moj,
nocoj zaspi.

ISBN 978-961-6850-19-3

